

OŠ KOMANDANTA STANETA DRAGATUŠ
Dragatuš 48, 8343 Dragatuš

MLADI RAZISKOVALCI

RAZISKOVALNA NALOGA

OD NEKDAJ V DRAGATUŠU PELO IN PLESALO SE JE

Tematsko področje: Etnologija

Avtorice:

Daša Bahor, 7. razred

Kaja Deržaj, 8. razred

Nina Rogina, 8. razred

Mentorica:

Anita Vrtin, prof. zgod. in soc.

Dragatuš, 2015

KAZALO VSEBINE

POVZETEK	3
SUMMARY	3
1 UVOD	5
1.1 Namen in cilji	5
1.2 Hipoteze	6
1.3 Metodologija	6
2 PREGLED OBJAV	6
2.1 Začetki folklorizma in folklornih skupin v Beli krajini	6
2.2 Folklorna skupina Dragatuš	8
2.2.1 Zgodovina Folklorne skupine Dragatuš.....	8
2.2.2 Folklorna skupina Dragatuš danes.....	11
3 IZSLEDKI	11
3.1 Analiza ankete med učenci OŠ Komandanta Staneta Dragatuš	11
3.2 Intervju z Zdenko Pezdirc	14
3.3 Intervju s Tineto Matkovičem	16
3.4 Intervju z Anito Matkovič	17
3.5 Intervju z Natašo Žalec Sever in Natašo Šuštarich Bradač	19
3.6 Analiza ankete članov FSD	22
3.7 Intervju s Tadejem Finkom	22
3.8 Intervju z Leopoldom Perkom	25
3.9 Pogovor s Sonjo Maver	29
3.10 Analiza ankete med krajanji KS Dragatuš	29
4 RAZPRAVA	31
5 ZAKLJUČEK	35
6 ZAHVALA	36
7 VIRI IN LITERATURA	37
8 PRILOGE	38

KAZALO GRAFOV

Graf 1: Ali si član/ica FSD?.....	12
Graf 2: Če še nisi član/ica FSD, ali bi rad/a postal/a?.....	12
Graf 3: Kako pomembno se ti zdi delovanje FSD za ohranjanje ljudske dediščine?.....	12
Graf 5: Kako pogosto se udeležiš nastopov FSD?.....	13

Graf 4: Kaj misliš, da je glavni namen FSD?.....	13
Graf 6: Zakaj ste član/ica folklorne skupine?.....	22
Graf 7: Ali z veseljem prihajate na vaje?	22
Graf 8: Ali menite, da ima FS Dragatuš velik pomen pri ohranjanju ljudske dediščine?	29
Graf 9: Kako pogosto se udeležujete nastopov FSD?	29
Graf 10: Ob katerih priložnostih se udeležujete nastopov FSD?.....	30

KAZALO FOTOGRAFIJ

Fotografija 1: Folklorna skupina Dragatuš leta 1964. (Arhiv FSD.).....	8
Fotografija 2: Folklorna skupina Dragatuš leta 1965. (Arhiv FSD.).....	8
Fotografija 3: Folklorna skupina Dragatuš leta 1972 v Zagrebu. (Arhiv FSD.).....	9
Fotografija 4: Folklorna skupina Dragatuš leta 1979. (Arhiv FSD.).....	9
Fotografija 5: Folklorna skupina Dragatuš leta 1994 v Italiji. (Arhiv FSD.)	10
Fotografija 6: Folklorna skupina Dragatuš leta 1998. (Arhiv FSD.).....	10
Fotografija 7: OFSD leta 1999. (Arhiv FSD.).....	10
Fotografija 8: Intervju z Zdenko Pezdirc in s Tinotom Matkovičem. (Fotografirala: Anita Matkovič, 12. 1. 2015.).....	16
Fotografija 9: Folklorna skupina Dragatuš v belih nošah. (Arhiv FSD.)	18
Fotografija 10: Folklorna skupina Dragatuš v temnih nošah. (Arhiv FSD.)	19
Fotografiji 11 in 12: Vaje OFSD. (Fotografirala: Daša Bahor, 24. 1. 2015.).....	20
Fotografija 12: OFSD z zelenim Jurijem na obisku pri hrvaškemu predsedniku. (Arhiv FSD.).....	21
Fotografija 13: OFSD z zelenim Jurijem na obisku pri slovenskemu predsedniku. (Arhiv FSD.)	21
Fotografija 14: OFSD na območnem srečanju otroških folklornih skupin leta 2014. (Arhiv FSD.).....	21
Fotografija 15: OFSD na Jurjevanju 2014. (Arhiv FSD.)	21
Fotografija 16: Folklorna skupina Dragatuš ob prejemu Maroltove listine. (Arhiv FSD.)	25
Fotografija 17: Intervju z Leopoldom Perkom. (Fotografirala: Anita Vrtin, 13. 2. 2015.)	25
Fotografija 18: Celovečerni nastop FSD "Rešt na Dragatuškem placu". (Arhiv FSD.).....	27
Fotografija 19: Nastop FSD na Jurjevanju 2013.(Arhiv FSD.).....	28
Fotografija 20: Odrska postavitev "Migača". (Arhiv FSD.).....	28
Fotografija 21: Odrska postavitev "V Cestnikovi delavnici". (Arhiv FSD.).....	28

POVZETEK

Pred raziskovanjem smo si raziskovalke jasno zastavile cilje in hipoteze. Z raziskovalno nalogo smo hotele izvedeti, kako velik pomen ima Folklorna skupina Dragatuš (FSD) pri ohranjanju ljudskega izročila in pri promociji Bele krajine. Raziskati smo hotele tudi, kako se je delovanje FSD spreminjalo skozi leta. Prav tako smo raziskovalke hotele raziskati, kolikšna je priljubljenost FSD med učenci naše šole in tudi med krajanji KS Dragatuš. Zanimalo nas je, ali stereotip o belokranjskih belih nošah drži. Pri raziskovanju smo uporabile nekaj podatkov iz obstoječe literature, večino podatkov pa smo pridobile s pomočjo terenskega dela, anketiranja učencev OŠ Dragatuš, članov FSD in krajanov Krajevne skupnosti Dragatuš, iz intervjujev članov FSD in iz pogovora s turistično informatorko na TIC-u Črnomelj. Obiskale smo vaje otroške in odrasle folklorne skupine, jih opisale in fotografirale. Skozi celotno raziskovanje smo ugotovile, da ima FSD zelo pomembno vlogo pri ohranjanju ljudske dediščine, kot tudi za promocijo Bele krajine. Raziskale smo, da si velik delež učencev OŠ Dragatuš želi pristopiti k FSD ter da je FSD zelo priljubljena v lokalnem okolju, kot tudi širše. Njihovi nastopi so zelo obiskani. FSD sodi med najuspešnejše folklorne skupine v Sloveniji; dokaz za to so številna najvišja priznanja in nagrade. Poudarek v raziskovalni nalogi je tudi na stereotipnem mišljenju o belih nošah. Izvedele smo, da za Dragatuš vsekakor niso bile značilne samo bele noše, temveč od konca 19. stoletja tudi temne oz. pražnje. Naše končne ugotovitve so, da zanimanje za folkloro s strani otrok narašča, da so za Dragatuš značilne poleg belih noš tudi temne in da je FSD zelo pomembna pri ohranjanju ljudskega izročila ter pri promociji Bele krajine.

Ključne besede: Folklorna skupina Dragatuš, Bela krajina, bela noša, ljudska dediščina.

SUMMARY

Before the researching we, the researchers have clearly set targets and hypotheses. With the research we wanted to know, how big is the meaning of the folklore group of Dragatuš (FGD) at maintaining folk traditions and at the promotion of Bela krajina. We also wanted to explore, how the operation of FSD changed through the years. Likewise, we wanted to find out, how big the popularity of FGD is among the pupils of our school and also among the local residents of CC (cultural community) Dragatuš. We wanted to know if the stereotype about white costumes of Bela krajina is still true. At the research we used some information from the existing literature, but the most of the information we got with the help from the outreach work, interviews from pupils of the Dragatuš primary school and from interviewing the members of FGD. We also got some informations from the conversation with a tourist informant at TIC Črnomelj. We visited folcloral dance practices of children and adults, described them and took some photos. Through the whole research we figured out, that FGD has a very important role at preserving the folk heritage and also for promotion of Bela krajina. We found out, that a lot of pupils in our school want to join the FGD and that FGD is very popular in the local environment, and in the wider area. Their performances are very well attended. FGD is known as one of the most known and successful among Slovenian dance groups. The proof are many awards and prizes they were awarded. The focus in this work is also on the stereotypical opinion about the white clothes. We found out that in Dragatuš

there weren't typical only the white clothes only, but also dark or festive clothes from the end of the 19th century.

Our final conclusions are, that the interest among children for our folclore still grows, that there were darker clothes beside the white ones and that FGD is very important at keeping the folk tradition and at promotion of Bela Krajina.

Key words : Folcloral group Dragatuš, Bela krajina, white clothes, folk tradition.

1 UVOD

Folklorna skupina Dragatuš deluje od leta 1957, ko so imeli folkloristi svoj prvi nastop ob krajevnem prazniku v Dragatušu. Skupina je sprva delovala v okviru Osnovne šole Komandanta Staneta Dragatuš kot interesna dejavnost, nato pa samostojno kot društvo. Skozi leta je skupina doživljala številne spremembe, saj so se spreminjala oblačila folkloristov, intenzivnost vaj in nastopov.

Folklorna skupina Dragatuš ima zelo pomembno vlogo pri ohranjanju ljudske dediščine. Če ne bi bilo folklorne skupine, bi šli lahko plesi, pesmi, šege in navade, ki so jih ljudje nekoč izvajali, v pozabo. Folklorna skupina ima velik pomen tudi za turizem, saj na svojih nastopih po Sloveniji in v tujini predstavlja Belo krajino.

1.1 Namen in cilji

Za raziskovalno nalogo z naslovom »*Od nekdanj v Dragatušu pelo in plesalo se je*«, ki raziskuje pomen in vlogo Folklorne skupine Dragatuš (v nadaljevanju: FSD), smo se raziskovalke odločile, ker smo že sedmo leto članice otroške skupine FSD in nam folklor veliko pomeni.

Namen naloge je, da raziščemo zgodovino FSD, ugotovimo njen pomen pri ohranjanju ljudske dediščine in pri prepoznavnosti Bele krajine. V ta namen bomo najprej pregledale že objavljeno literaturo o FSD. Sprva bomo pregledale zbornike FSD, prav tako pa bomo podatke o skupini pridobile preko njihove spletne strani in Facebook strani. Ker je teh zapisov zelo malo, smo se odločile, da opravimo še nekaj intervjujev. Da bi raziskale pomen folklorne ter kako nastajajo folklorni nastopi, bomo naredile intervju z dolgoletno vodjo Zdenko Pezdirc. Za opis vaj in primerjavo le-teh z današnjimi bomo naredile intervju z dolgoletnim članom FSD Tinetom Matkovičem. Intervjuvale bomo tudi Anito Matkovič, saj želimo izvedeti več o ohranjanju ljudskega izročila in o tem, kako ga folklorna skupina predstavlja. Gospo Anito Matkovič bomo prav tako povprašale o noši v Beli krajini. Da pa bi izvedele nekaj več o trenutnem vodenju in delovanju FSD ter o načrtih za prihodnost, bomo intervjuvale vodjo odrasle folklorne skupine Tadeja Finka, predsednika FSD Leopolda Perka in vodji otroške folklorne skupine Natašo Žalec Sever in Natašo Šuštarich Bradač. Opravile bomo tudi pogovor s Sonjo Maver, turistično informatorko na TIC-u Črnomelj, glede vloge FSD pri promociji Bele krajine.

Ker je naš cilj izvedeti mnenje ljudi o FSD, bomo opravile več anket. Najprej bomo opravile anketo med učenci naše šole in nato še anketo med krajanji Krajevne skupnosti Dragatuš, z namenom izvedeti, kako pomembna se jim zdi FSD za ohranjanje ljudske dediščine, ali obiskujejo nastope FSD ter kako vidijo vlogo FSD pri promociji Bele krajine. Obiskale bomo tudi vaje otroške in odrasle folklorne skupine, vaje fotografirale in med člani opravile anketo o tem, kaj jim pomeni biti član FSD.

Cilj raziskovalne naloge je torej raziskati pomen in vlogo FSD pri ohranjanju ljudske dediščine in promociji Bele krajine. Veliko ljudi po državi ali celo po svetu pozna Dragatuš kot majhen, preprost kraj, ki pa ima bogato kulturo in odlične folkloriste. Velikokrat je prva misel na Belo krajino ravno bela noša. Tudi na vprašanje Zakaj je bela noša značilna za Belo krajino? bomo skušale dobiti odgovore, prav tako bomo skušale razjasniti mit o belih nošah

kot edinih nošah v Beli krajini. Poskušale bomo pojasniti, zakaj je FSD priljubljena v domačem kraju in v širši okolici.

1.2 Hipoteze

Pred raziskovanjem smo si zastavile naslednje hipoteze:

- Priljubljenost FSD je velika.
- FSD ima velik pomen pri ohranjanju ljudske dediščine.
- Za folkloriste FSD niso značilne samo bele noše.
- FSD ima velik pomen pri promociji Bele krajine.
- FSD sodi med najuspešnejše folklorne skupine v Sloveniji.
- Delovanje FSD se je skozi čas spreminjalo.

1.3 Metodologija

V raziskovalni nalogi smo uporabile metodo abstrakcije. Pri tem smo se naslanjale na metodo indukcije, saj smo sklepale na podlagi posameznih primerov k splošnemu. Izvajale smo različne dejavnosti, s pomočjo katerih smo prišle do ugotovitev o zgodovini, dejavnostih FSD in njenem pomenu.

V raziskovalni nalogi smo nekaj informacij zbrale iz že objavljenega gradiva, predvsem iz dveh zbornikov, in s pomočjo spletne strani in Facebook strani FSD. Veliko raziskovalnega dela je potekalo s pomočjo terenskega dela. Uporabile smo metodo intervjuja in metodo anketiranja. Pridobljene podatke smo nato analizirale in s pomočjo metode sinteze raziskovalne dele sestavile v celoto.

2 PREGLED OBJAV

2.1 Začetki folklorizma in folklornih skupin v Beli krajini

Ljudski plesi so zanimali Slovence že dolgo nazaj, namreč ples je bil del njihovega vsakdana. Na Kranjskem so prvič v 13. stoletju izdali poročilo o plesu. Naslednji pomembnejši opis slovenskih plesov zasledimo v Slavi vojvodinje Kranjske, ki jo je napisal Janez V. Valvasor. V delu se prvič dotakne tudi območja Bele krajine. Opisoval je jezik, noše, šege in navade, a pri tem ni omenjal nobenih imen plesov ali kdaj in kako so jih izvajali. Izrazitejše težnje po raziskovanju in s tem ohranjanju belokranjskega pevskega in plesnega izročila lahko zasledimo šele od 19. stoletja. Zbiralci prve polovice 19. stoletja so iskali »pristno«, staro, avtohtono plesno izročilo. Zanimiva jim je bila predvsem Bela krajina, zlasti zaradi svoje

obrobnosti in odmaknjenosti od osrednje Slovenije. Med zbiralci in zapisovalci ljudskega izročila v Beli krajini velja omeniti zlasti Stanka Vraza, ki je pisal o dekliškem kolu, verjetno iz Starega trga ob Kolpi, pa Ivana Navratila, ki je pisal v vuzmu v Metliki ind. ¹

V 20. stoletju je v Beli krajini delovalo kar nekaj raziskovalcev, ki so v svojih delih opisovali belokranjske plesse. Velja omeniti delovanje Franca Marolta, ki je ob aktivnem mentorskem delu z belokranjskimi folklornimi skupinami leta 1936 objavil svojo študijo Tri obredja iz Bele krajine. ² Po drugi svetovni vojni je strokovno raziskovalno delo v okviru Inštituta za slovensko narodopisje SAZU v Ljubljani opravljal Mirko Ramovš, ki je leta 1980 izdal knjigo Plesat me pelji, v kateri so prav tako zapisani belokranjski plesi. Tudi Bruno Ravnikar je v svoji Kinetografiji objavil nekaj belokranjskih plesov. ³

Folklorizem je dejavnost, pri kateri so folklorne prvine vzete iz prvotnega okolja in predstavljene kot posebnost, kot rekonstrukcija preteklosti ali turistična ponudba in zabava. Pojavil se je že v 19. stoletju in je imel izrazito domoljubno noto. Danes je folklorizem del zabave ali nadomestek za prvotne folklorne oblike. Velikokrat se danes pojavlja komercializacija pri folklorizmu, kjer se zaradi želje po množičnem okusu prepleta pristnost s ponarejenostjo in zato folklorizem pogosto pridobi tudi negativen predznak. Pozitivna stran folklorizma pa je v večini primerov prezrta. ⁴

Za folklorizem v Beli krajini so značilna štiri obdobja. Prvo obdobje sega v drugo polovico 19. stoletja. Leta 1888 je Ivan Navratil poročal o črnomaljskem kolu, ki so ga opustili (leta 1878) in ga nato zopet obnovili (1888). Takrat se je zgodil narodni preporod, ki je povzročil, da je kolo oživelo in se malo spremenilo. Drugo obdobje sega v desetletje pred 1. svetovno vojno. Takrat so šli Belokranjci iz Vinice, Adlešičev in Predgrada na Dunaj, kjer je bila velika prireditve ob rojstnem dnevu cesarja Franca Jožefa. Skupine so imele prirejen program za nastopanje in zgodilo se je prvič, da so bile skupine iztrgane iz življenjskega okolja. ⁵ Pomembnejši nastop v tem obdobju je bil nastop folklorne skupine leta 1914 ob odprtju belokranjske železnice. ⁶ V tretjem obdobju je bil etnomuzikolog France Marolt glavni pobudnik folklorizma. Poudarjal je vrednost belokranjskega glasbenega in plesnega izročila. Na podlagi Kapellejevega zapisa iz leta 1839 je tudi rekonstruiral jurjevanje. Skupine niso plesale zgolj več samo zase, ampak so začele privabljati tudi goste. V času pred drugo svetovno vojno so se belokranjske folklorne skupine udeležile številnih festivalov, kot npr. Belokranjski plesi, igre v Ljubljani leta 1936, Velik festival slovenskih narodnih običajev in plesov v Mariboru leta 1939. Četrto obdobje folklorizma v Beli krajini se je začelo po 2. svetovni vojni. Predvojnimi skupinami na Vinici, v Metliki, Črnomlju, Adlešičih in Predgradu se je med drugimi pridružila tudi skupina v Dragatušu. Skupine takrat oblikujejo svoje programe, v katerih želijo predstaviti posebnosti svojega kraja. ⁷

¹ Zbornik FSD, 2003, str. 6-7.

² Zbornik FSD, 1995, str. 4.

³ Zbornik FSD, 2003, str. 7.

⁴ Zbornik FSD, 2003, str. 7.

⁵ Zbornik FSD, 2003, str. 8.

⁶ Zbornik FSD, 1995, str. 4.

⁷ Zbornik FSD, 2003, str. 8-9.

2.2 Folklorna skupina Dragatuš

2.2.1 Zgodovina Folklorne skupine Dragatuš

V Dragatušu je bilo že pred 2. svetovno vojno razgibano kulturno življenje, zlasti zaradi delovanja prosvetnega društva, ki je imelo dramsko skupino in pevski zbor. Delovale pa so tudi tamburaške skupine. V čas tik pred 2. sv. vojno pa segajo začetki delovanja Folklorne skupine Dragatuš, ko so dragatuška dekleta nastopila na srečanju belokranjskih skupin v Črnomlju.⁸

Folklorna skupina v Dragatušu je bila ustanovljena v okviru kulturnega delovanja na OŠ Dragatuš v šolskem letu 1956/57 pod vodstvom učiteljice Ivanke Banovec. Skupina je prvič nastopila za krajevni praznik v začetku maja leta 1957. Folklorna skupina Dragatuš šteje ta dogodek za uradni začetek svojega delovanja. V tem času so folkloristi plesali v prazničnih oblekah, tj. v belih bluzah in temnih krilih oz. hlačah z rdečo rutko ali šopkom na prsih. Prve noše si je folklorna skupina izposojala. Pri tem jim je pomagala učiteljica Mara Brodarič, ki je preko svoje sestre Ivanke Žunič, učiteljice v Črnomlju, uspela, da so si folkloristi sposojali noše na OŠ Mirana Jarca. V letu 1958 je vodenje odrasle folklorne skupine prevzel Janez Mušič, ki je k sodelovanju pritegnil tudi učitelje OŠ Dragatuš in Cestnikove tamburaše. Od leta 1963 je vodenje folklorne skupine prevzela Dragatuščanka Mara Brodarič. Sprva je za glasbeno spremljavo skupine skrbel Evgen Cestnik, ki je igral harmoniko. Po letu 1960 je plesalce začela spremljati tamburaška skupina pod vodstvom Evgena Cestnika.⁹ To so bili časi razcveta folklorne v Dragatušu, ki ga je še posebej spodbujalo vsakoletno »Jurjevanje v Črnomlju«. Folkloristi so se udeležili prve prireditve folklornega festivala »Jurjevanje v Črnomlju«, ki je bilo leta 1964.¹⁰

Fotografija 1: Folklorna skupina Dragatuš leta 1964. (Arhiv FSD.)

Fotografija 2: Folklorna skupina Dragatuš leta 1965. (Arhiv FSD.)

⁸ Zbornik FSD, 1995, str. 19.

⁹ Zbornik FSD, 2003, str. 18.

¹⁰ Zgodovina FS Dragatuš: <http://www.fs-dragatus.si/o-skupini/zgodovina>. (Dostop 10. 12. 2014.)

V 70-ih letih prejšnjega stoletja je folklorna dejavnost v Dragatušu delovala v duhu tistega časa, in sicer kot sekcija v okviru mladinske organizacije, katere predsednik je bil Miran Perko. Vaje so potekale le pred nastopi, in sicer v klubu dragatuškega kulturnega doma. Folklorniki so prihajali iz dragatuške osnovne šole, kjer je, med drugimi obšolskimi dejavnostmi, dolga leta učila folkloro učiteljica Ivanka Jaketič. Dragatuška osnovna šola je bila vedno inkubator folklornikov, učenja ter gojenja ljudskega izročila, za kar si je številna leta vztrajno prizadevala in spodbujala dolgoletna ravnateljica Fani Toman. Vsa naslednja vodstva šole so nadaljevala to tradicijo.¹¹

Z dolgoletnim vodenjem Folklorne skupine Dragatuš je pustila svojstveno, močno sled Zdenka Flajnik, poročena Pezdirc. Z Dušanom Šuštarjem, vnukom Evgena Cestnika, sta od leta 1975 vodila vaje in oblikovala program. S specifičnim in timskim načinom vodenja je okrog sebe vedno zbrala sposobne sodelavce različnih strokovnih področij. Tako so na glasbenem področju do druge polovice 90-ih let sodelovali tudi Anton Grahek, Judita Ilenič, Roman Žlogar in Jurij Matkovič.¹² Folklorna skupina je v tem obdobju zelo veliko nastopala na raznih prireditvah in gostovanjih po Sloveniji in Hrvaški.¹³

Fotografija 3: Folklorna skupina Dragatuš leta 1972 v Zagrebu. (Arhiv FSD.)

Fotografija 4: Folklorna skupina Dragatuš leta 1979. (Arhiv FSD.)

Številna raziskovanja, brskanje po zapisih prednikov, so v začetku devetdesetih let obudila veliko popolnoma opuščenih in pozabljenih belokranjskih ljudskih pesmi in običajev. Za oder so nastale številne postavitve. V program so pričeli vključevati poleg tamburic še druge instrumente, od orglic, piščali, harmonike, klarineta in violin. Tako se je skupina bolj približala izvirnosti v ohranjanju glasbenega izročila kraja Dragatuš. V letu 1996 je FSD v

¹¹ Zgodovina FS Dragatuš: <http://www.fs-dragatus.si/o-skupini/zgodovina>. (Dostop 10. 12. 2014.)

¹² Zgodovina FS Dragatuš: <http://www.fs-dragatus.si/o-skupini/zgodovina>. (Dostop 10. 12. 2014.)

¹³ Zbornik FSD, 2003, str. 21-22.

sodelovanju z dr. Marijo Makarovič popolnoma obnovila oblačila za nastope – boljšo delovno belokranjsko nošo. Vse noše je sešila folkloristka Anica Matkovič.¹⁴

Fotografija 5: Folklorna skupina Dragatuš leta 1994 v Italiji. (Arhiv FSD.)

Fotografija 6: Folklorna skupina Dragatuš leta 1998. (Arhiv FSD.)

Fotografija 7: OFSD leta 1999. (Arhiv FSD.)

V letu 1998 je začela delovati Otroška folklorna skupina Dragatuš. Delo z najmlajšimi je prevzela učiteljica na dragatuški osnovni šoli Mojca Movrin, poročena Pavlinič. Od leta 2000 sta vodenje otroške skupine prevzeli Katja Kocjan, poročena Plut, in Anita Matkovič. Manica Šuštaric pa je bila umetniški vodja FSD med letoma 2002 in 2004.¹⁵

¹⁴ Zbornik FSD, 2003, str. 22.

¹⁵ Zbornik FSD, 2003, str. 23.

2.2.2 Folklorna skupina Dragatuš danes

Folklorna skupina Dragatuš združuje člane vseh generacij, ki ohranjajo belokranjsko ljudsko izročilo. Temeljno poslanstvo skupine je ohranjanje ljudske glasbe, šeg in navad, pesmi in plesov Bele krajine in njihovo prikazovanje na nastopih pred širšo javnostjo. Člani FSD vlagajo tudi veliko znanja, volje in veselja v oblikovanje in izvajanje obsežnega kulturnega programa. Poleg izvajanja obredij, kol, tradicionalno poznanih belokranjskih parnih plesov plešejo tudi polke, valčke, »štajeriš«, »šuštarsko«, »zibenšrit« in plesne igre, značilne za osrednjo Belo krajino s konca 19. in začetka 20. stoletja. Za raznolikost glasbe in glasbenih sestavov vključujejo poleg tamburic, violin, harmonik še ljudske instrumente, kot so orglice, godala, piščali, drumljice idr. FSD opravlja tudi veliko raziskovalnega dela na terenu in tako skuša še celoviteje prikazati preteklo podobo Bele krajine.¹⁶

Folklorna skupina Dragatuš danes šteje 45 članov; Otroška folklorna skupina Dragatuš šteje 30 članov. Umetniški vodja Folklorne skupine Dragatuš je od leta 2004 Tadej Fink, ki program oblikuje v sodelovanju s strokovnimi sodelavci, in sicer za petje skrbi Ani Jankovič Šober, za glasbo Tajda Klobučar, pri odrskih postavitvah sodeluje Zdenka Pezdirc. Za kostumografijo skupine skrbita Anica Matkovič in Anita Matkovič. Za organizacijsko področje FS Dragatuš je od leta 1985 odgovoren predsednik Leopold Perko.

3 IZSLEDKI

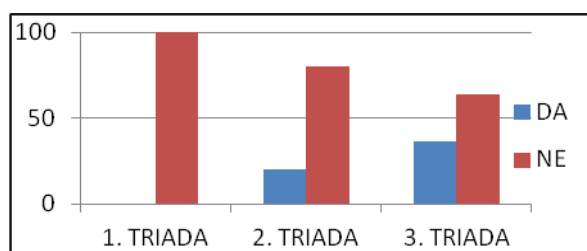
V tem delu raziskovalne naloge bomo predstavile vse naše dejavnosti, ki smo jih opravile v sklopu našega raziskovalnega dela. Predstavile bomo številne intervjuje s člani FSD, preko katerih smo raziskovale delovanje FSD in njen pomen pri ohranjanju ljudske dediščine. Predstavile bomo tudi pogovor s Sonjo Maver, turistično informatorko na TIC-u Črnomelj, glede vloge FSD pri promociji Bele krajine. Prav tako bomo predstavile analize anket, ki smo jih sestavile za učence naše šole, in nato še analizo anket krajanov Krajevne skupnosti Dragatuš. V nadaljevanju bomo predstavile vaje otroške in odrasle folklorne skupine in analizo ankete, ki je bila opravljena med člani FSD.

3.1 Analiza ankete med učenci OŠ Komandanta Staneta Dragatuš

V decembru 2014 smo razdelile anketo učencem naše šole (*glej Prilogo 1*). OŠ Komandanta Staneta Dragatuš obiskuje 108 učencev in prav vsi učenci so izpolnili anketo. V anketi nas je zanimalo, koliko učencev je pri FSD, ali si tisti, ki niso, želijo pristopiti v FSD, kako pomembno se jim zdi delovanje FSD, kaj se jim zdi, da je namen FSD, ter kako pogosto se udeležujejo nastopov. Analiza ankete je predstavljena v nadaljevanju.

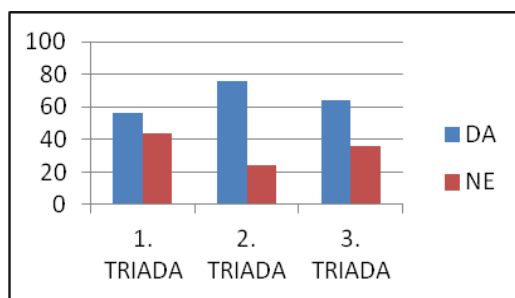
¹⁶ Predstavitev Folklorne skupine Dragatuš: <http://www.fs-dragatus.si/o-skupini>. (Dostop 12. 12. 2014.)

Graf 1: Ali si član/ica FSD?

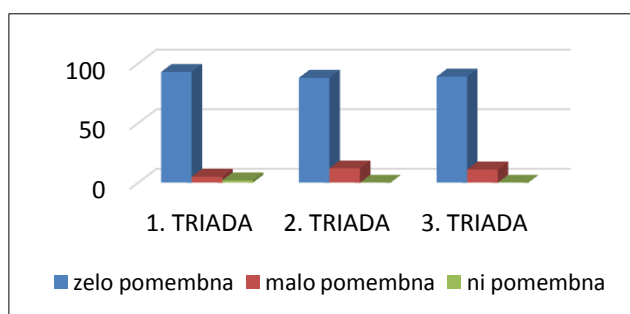
Iz 1. triade ni noben učenec član FSD, medtem ko so iz 2. triade že nekateri učenci člani skupine, le-teh je 20 %. Iz 3. triade je 37 % učencev članov otroške folklorne skupine. Članov v prvi triadi ni, ker niso v ustrezni starostni skupini, da bi se lahko pridružili otroški folklorni skupini. V Otroški folklorni skupini Dragatuš je kar 18 učencev iz 2. in 3. triade OŠ Dragatuš, kar predstavlja 60 % vseh članov. Ostali člani OFSD so iz drugih belokranjskih šol.

Graf 2: Če še nisi član/ica FSD, ali bi rad/a postal/a?

Iz 1. triade si želi k folklorni skupini pristopiti več kot polovica učencev, kar 58 % učencev. Iz 2. triade je želja še večja, kajti k folklorni skupini si želi pristopiti kar 78 % učencev. V 3. triadi si želi pristopiti k folklorni skupini 62 % učencev. Analiza ankete je pokazala, da je pri učencih OŠ Dragatuš kar velika želja, da postanejo člani OFSD. Želje se bodo mogoče kmalu uresničile, saj načrtujejo ustanovitev nove otroške skupine.

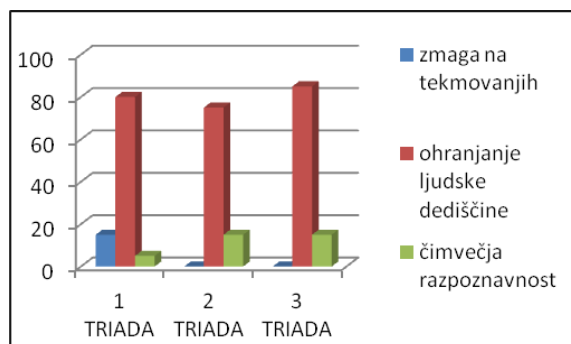
Graf 3: Kako pomembno se ti zdi delovanje FSD za ohranjanje ljudske dediščine?

93 % učencev 1. triade je odgovorilo, da je delovanje FSD zelo pomembno za ohranjanje dediščine, 5 % učencev 1. triade pa je mnenja, da je malo pomembna. Učenci 2. triade so odgovorili podobno, 88 % odstotkov učencev je odgovorilo, da je zelo pomembna. 12 % anketiranih učencev 2. triade je mnenja, da je FSD malo pomembna pri ohranjanju ljudske dediščine. 89 % učencev 3. triade je odgovorilo, da se jim zdi FSD zelo pomembna za

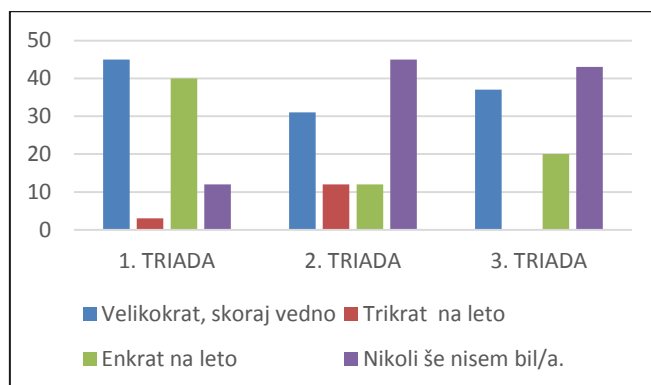
ohranjanje dediščine. 11 % učencev 2. triade pa je mnenja, da je FSD pri ohranjanju ljudske dediščine malo pomembna. Izjemno visok odstotek učencev meni, da je delovanje FSD zelo pomembno za ohranjanje ljudske dediščine.

Graf 4: Kaj misliš, da je glavni namen FSD?

Učenci vseh treh triad so v veliki večini odgovorili, da je glavni namen FSD ohranjanje ljudske dediščine. S tem so se najbolj strinjali učenci 3. triade, saj je kar 83 % učencev izbralo ta odgovor. Iz 1. triade 15 % učencev misli, da je glavni namen zmagovati na tekmovanjih. 15 % učencev 2. triade in prav toliko učencev iz 3. triade misli, da je FSD pomembna tudi zaradi prepoznavnosti Bele krajine.

Graf 5: Kako pogosto se udeležiš nastopov FSD?

Iz 1. triade je večina učencev že bila na nastopih, le 12 % jih še nikoli ni bilo. 40 % učencev 1. triade obiskuje nastope enkrat letno, 3 % trikrat letno in 45 % skoraj vedno. Iz 2. triade kar 45 % učencev še ni bilo na nobenem nastopu, 12 % učencev pa obiskuje nastope enkrat ali trikrat letno. 31 % se jih pa redno udeležuje nastopov. V 3. triadi je tistih, ki še niso videli folklornega nastopa, malo manj, vendar še vedno 43 %. 37 % učencev je skoraj vedno na nastopu in 20 % enkrat letno. Ugotovile smo, da je največ učencev prve triade tistih, ki se skoraj vedno udeležujejo nastopov. Prav tako je naša ugotovitev, da je v vseh triadah več tistih, ki se udeležujejo nastopov FSD, kakor tistih, ki še nikoli niso bili na nastopu FSD.

Na anketno vprašanje »Kaj meniš, zakaj je FSD tako pomembna?« so anketiranci odgovorili, da je FSD tako zelo pomembna, ker ohranja ljudsko dediščino, s čimer plesi, pesmi, šege in navade ne bodo šli v pozabo. Menijo tudi, da je FSD pomembna za promocijo Bele krajine, saj ljudje pogosto enačijo Belo krajino z belimi nošami.

3.2 Intervju z Zdenko Pezdirc

V ponedeljek, 12. 1. 2015, smo na šolo povabile nekatere člane FSD in jih intervjuvale. Najprej smo intervju opravile z Zdenko Pezdirc, dolgoletno vodjo FSD, ki še danes deluje v folklorni skupini kot zunanja strokovna sodelavka.

1. Zakaj se vam zdi folklor pomembna?

»Pozitivni učinki folklorne so zelo veliki in raznoliki. Za človeka, ki se ukvarja s folkloro, le-ta pomeni telesno in duševno aktivnost, pridobivanje in ohranjanje veščin plesa, petja, igranja, dobre koncentracije in psihološke pripravljenosti, umetniško ustvarjanje, druženje na nastopih in gostovanjih ter spoznavanje novih ljudi, krajev in dežel. Folklor terja zelo interdisciplinarno razvitost folkloristov in sposobnost nastopanja. Za različne generacije folklor pomeni ohranjanje tradicije in prenašanje lepote pesmi, plesa, viž, navad, šeg na mlajše, skratka spoštovanje kulturne dediščine, ki so nam jo zapustili predniki z vso ljubeznijo in odgovornostjo v dar in varovanje ter kot doto zanamcem. Za lokalno skupnost pomeni dobra folklorna skupina posebno prepoznavnost kraja, občine in regije. Folklor ima veliko dodano vrednost ne samo na kulturnem področju, ampak tudi v turizmu in izobraževanju. Vir ustvarjanja programa folklorne skupine so zgodovinski in etnološki podatki, kar pomeni dobro poznavanje domicilne zgodovine in ohranjanje le-te ter seznanjanje zanamcev z bogato zgodovino in dediščino kulturnega življenja naših prednikov. Folklor je »gledališče zgodovine« in iz ohranjenih navad, pesmi, plesov, šeg se lahko naučimo veliko življenjskih resnic, naukov.«¹⁷

2. Kje ste pridobili potrebna znanja za poučevanje folklorne?

»Kulturne organizacije, ki skrbijo za razvoj amaterskih segmentov na področju kulture, prirejajo od leta 1978 naprej strokovna izobraževanja in testiranja z zaključnimi izpiti tudi s področja folklorne. Sama sem bila na predlog organizatorja objavljena na prvo folklorno izobraževanje leta 1978, ki ga je organiziral in vodil dr. Bruno Ravnikar. To je bila prva generacija »izprašanih folklornih vodij«. V obdobju enega leta smo ob koncih tedna temeljito obdelali plese in pesmi vseh slovenskih pokrajin (belokranjsko folkloro v Črnomlju in Metliki, štajersko v Mariboru, prekmursko v Murski Soboti, koroško v Črni na Koroškem, gorenjsko v Kranju in primorsko v Piranu). V tem obdobju sem kot »republiško nagrado« dobila tudi enkratno priložnost udeležbe 3-tedenskega intenzivnega seminarja leta 1980 na takratni državni ravni, kjer smo plesali predvsem plese »Moravske cone«, imeli pa priložnost izobraževanja najboljših koreografov: Dobrivoje Putnika iz Beograda, dr. Ivana Ivančana iz Zagreba in dr. Bruna Ravnikarja iz Ljubljane. Tekom treh desetletij je bilo še kar nekaj izobraževanj, ki so dala osnovne smernice za vodenje folklorne skupine. Poleg izobraževanja in brskanja po strokovni literaturi ter podatkov na terenu je bilo za moje strokovno folklorno delo pomembno neposredno dobro sodelovanje s strokovnjaki, in sicer z dr. Brunom Ravnikarjem, dr. Marijo Makarovič, dr. Bojanom Knificem, dr. Zmagom Kumerjem, Julijem Strajnerjem, dr. Markom Terseglavom in s prof. Mirkom Ramovšem. Ne nazadnje pa je pomembno tudi znanje, veščine, izkušnje in informacije, pridobljene na podlagi sodelovanja z vodstvom in s člani FS Dragatuš.«¹⁸

¹⁷ Pezdirc Zdenka, ustno sporočilo, 12. 1. 2015.

¹⁸ Pezdirc Zdenka, ustno sporočilo, 12. 1. 2015.

3. Od kod črpate gradiva za ples?

»Gradiva za odrske postavitve pridobivamo iz pisnih zgodovinskih virov, strokovnih knjig, revij, člankov, posnetkov na terenu in v sodelovanju s strokovnjaki s folklornega področja (dr. Bruno Ravnikar, dr. Zmago Kumer, koreolog prof. Mirko Ramovš, dr. Marko Terseglav ...). Trenutno delamo novo odrsko pevsko-plesno postavitev, pri kreiranju katere sodelujejo še Tadej Fink, Primož Štrekelj, prof. Mirko Ramovš, Ani Jankovič Šober in Tajda Klobučar. Snovanje koreografije in sodelovanje pri postavljanju odrskih postavitev je zame izziv in ustvarjalno timsko delo ter na koncu veselje ob zadovoljstvu uspešnega izvajanja folkloristov.«¹⁹

4. Kakšne so posebnosti in zahteve plesov pri odrski postavitvi?

»Pri postavljanju odrske postavitve je potrebno upoštevati odrske zakonitosti, zgodovinske in etnološke podatke, sposobnosti izvajalcev, namen odrske postavitve, psihološke učinke gest, zvočnih efektov, pozicioniranje, tempo, vrste in sposobnosti glasbene spremljave, dinamike postavitve ... Ljudski plesi so zelo različni; plesali so se ob različnih priložnostih in vedno je bil ples domena mladih, veselih ljudi, ki so se zabavali in uživali v druženju in glasbi. Vse to je potrebno upoštevati, kajti nekateri plesi, igre so primernejši za otroke in mlajše, nekatere plesne so plesali le odrasli (puštranc, rodovitnostni plesi ...). Od vrste (otročka, mladinska, odrasla, upokojenska) in zmožnosti skupine, tematike oz. zgodbe, je odvisno, kateri plesi so izbrani za odrsko postavitev. Seveda je pomembno, da se plesi etno, koreografsko in glasbeno dopolnjujejo ter da je odrska postavitev sprejemljiva s strokovnega vidika. Za belokranjske plesne, ki jih strokovno ločimo po plasteh, je mogoče posebnost ta, da imamo v belokranjskem ljudskem izročilu kot posledico folklorizma, razmaha tamburaštva ter vključitev v izobraževalni sistem najbolj poznane plesne 4. plasti, in to so predvsem plesi v kolu (Lepa Anka, Seljančica, Lipa moja, Pobeležo pole, Hruške, jabuke, slive, Žumberačko kolo, Tribučko kolo ...) in da se med plesi tudi poje (Carska kasa, Izrasla mi šenica, Šušarska, Lepa Anka ...). Plesi zahtevajo sposobne plesalce in plesalke, statiste, z dobro fizično in psihološko kondicijo, ritmičnostjo, glasbenim posluhom, koordinacijo in motoriko gibanja, razvite prostorske predstave in gibanje v prostoru, odlično mimiko, sposobnost prilagajanja – ples v paru, v kolu ... Vsekakor pa je osnova dobre plesne izvedbe odlična glasbena spremljava.«²⁰

5. Ali število folkloristov upada ali narašča? Kdaj so se začele voditi evidence glede delovanja FSD?

»Vem, da je FSD maksimalno velika skupina in je na meji obvladljivosti, saj šteje kar 45 članov pri odrasli folklorni skupini in še 30 članov otroške folklorne skupine. Tako veliko število članov predstavlja številne probleme, tako z organizacijskega in strokovnega vidika (zaradi kostumov), kot tudi pri učinkovitosti realizacij vaj in vzdrževanju discipline. FSD ne sprejema novih članov. V primeru potrebe vodstvo pri potencialnih kandidatih, po predhodni presoji, preveri potrebne preddispozicije (glasbeni posluh, ritmičnost, motorika gibanja, telesna pripravljenost, primeren karakter za timsko delo in interes za folkloro) in nato povabi potreben kader, sicer pa večina priliva članov pride iz Otroške FS Dragatuš. Dokumentacija, arhiviranje in vodenje statistike je bila šibka točka FSD vse do leta 1990; od takrat naprej pa obstajajo zapisi, poročila, posnetki vseh celovečernih nastopov, fotografije, terenski posnetki,

¹⁹ Pezdirc Zdenka, ustno sporočilo, 12. 1. 2015.

²⁰ Pezdirc Zdenka, ustno sporočilo, 12. 1. 2015.

zapisniki občnih zborov, evidentiranje vaj, nastopov, koreografij, besedila in notni zapisi pesmi, viž, spleto, transkripcije ...«²¹

6. Kaj mislite, zakaj se mlajši priključijo folklori?

»Mlajši in najmlajši se folklori priključijo največkrat po želji staršev ali zaradi igre, zabave, tradicije. FS Dragatuš zelo dobro dela, ima dolgo tradicijo, izredne rezultate, posledično pa simpatični in pozitivni vzgled. Biti član FS Dragatuš je sedaj prestiž. Dejstvo je, da je biti član prijetne, vesele folklorne skupine želja marsikaterega mladostnika.«²²

3.3 Intervju s Tinetom Matkovičem

V ponedeljek, 12. 1. 2015, smo intervju opravile tudi s Tinetom Matkovičem. Povprašale smo ga o začetkih skupine, saj s skupino sodeluje že več kot 50 let in je tako najstarejši član FSD. Povedal nam je več o prvih vajah in o tem, kako so iskali sredstva za delovanje.

Fotografija 8: Intervju z Zdenko Pezdirc in s Tinetom Matkovičem. (Fotografirala: Anita Matkovič, 12. 1. 2015.)

1. Zakaj in kdaj ste se odločili, da postanete član FSD?

»Člana folklorne skupine sta bila že moja starša, ki sta igrala pri tamburaših. Še posebej pa me je za sodelovanje pri tamburaših navdušil moj stric Evgen Cestnik, ki je bil tudi vodja tamburašev. Ko sem začel igrati pri tamburaših, sem bil star kakšnih 12 let.«²³

2. Kje in kako so potekale prve vaje? Jih lahko primerjate z današnjimi?

»Vaje smo v začetku imeli na različnih lokacijah; posebej se spomnim stričeve mizarske delavnice, kjer smo se zbirali in vadili. Že na začetku smo želeli igrati po notah, a smo to hitro opustili, saj za to nismo imeli časa. Pri plesnih vajah nismo poznali razgibavanja in ogrevanja pred začetkom plesanja kot danes.«²⁴

²¹ Pezdirc Zdenka, ustno sporočilo, 12. 1. 2015.

²² Pezdirc Zdenka, ustno sporočilo, 12. 1. 2015.

²³ Matkovič Tine, ustno sporočilo, 12. 1. 2015.

²⁴ Matkovič Tine, ustno sporočilo, 12. 1. 2015.

3. Kakšne instrumente ste imeli nekoč in kakšne danes?

»Prve tamburice nam je podaril Rudnik Kanižarica. Še pred tem so pripovedovali, da so si tamburice izdelovali tudi sami. Igrali smo na tamburice sistema farkaš, danes večina igra na tamburice sistema srem, jaz pa igram na sistem jankovič. Večina članov ima danes svoje lastne tamburice, ne pa več društvenih.«²⁵

4. Kakšna oblačila so bila včasih in kakšna so danes?

»Ne spomnim se več, kako smo prišli do prvih folklornih kostumov. Šele za potrebe prvega Jurjevanja se je pojavila potreba po folklornih kostumih in na Jurjevanju smo že nastopili v njih. Splošna urejenost skupine pa ni bila takšna kot danes (frizura, čevlji ...).«²⁶

5. Kaj vam pomeni biti član FSD?

»Nadaljevanje družinske tradicije, ohranjanje dediščine, prijetno druženje s podobno mislečimi, rekreacija, potovanja ...«²⁷

3.4 Intervju z Anito Matkovič

12. 1. 2015 smo opravile intervju z Anito Matkovič, ki je članica FSD in etnologinja. Hotele smo izvedeti več o ohranjanju ljudskega izročila in o tem, kako ga folklorna skupina predstavlja. Zanimali so nas tudi določeni stereotipi, kot na primer bela noša v Beli krajini.

1. Ali nam lahko poveste, zakaj je ohranjanje ljudskega izročila pomembno?

»Ohranjanje ljudskega izročila je vsekakor pomembno. S tem ohranjamo del naše preteklosti. Ljudsko izročilo pa nista samo pesem in ples, pač pa tudi obsega mnogo širše področje, številna etnološka poglavja od gospodarstva, prometa, stavbarstva, prehrane, noše, družabnega in pravnega življenja, do šeg, verovanj, znanj, ustnega slovstva, glasbe, plesa in umetnosti. Iz vsega naštetega lahko iščemo inspiracijo tudi za sodobno ustvarjanje.«²⁸

2. Kako vi pripomorete k delovanju FSD?

»Trenutno pri Folklorni skupini Dragatuš nimam nobene uradne funkcije. V preteklosti sem bila članica strokovnega odbora. Kar nekaj let sva s Katjo Kocjan Plut vodili otroško folklorno skupino. Sodelovala sem pri novi kostumski podobi FS Dragatuš (temni praznji kostumi), sodelujem tudi pri oblikovanju scene za naše celovečerne nastope in skrbim za Facebook stran skupine.«²⁹

3. Iz katerega obdobja so plesi in običaji, ki jih člani FSD predstavljajo na svojih nastopih?

»Šege in navade, predvsem vezane na pesem in ples, ki jih izvajamo pri FS Dragatuš izvirajo iz različnih obdobj. Najstarejšo plast belokranjskega ljudskega izročila predstavljajo plesi, ki

²⁵ Matkovič Tine, ustno sporočilo, 12. 1. 2015.

²⁶ Matkovič Tine, ustno sporočilo, 12. 1. 2015.

²⁷ Matkovič Tine, ustno sporočilo, 12. 1. 2015.

²⁸ Matkovič Anita, ustno sporočilo, 12. 1. 2015.

²⁹ Matkovič Anita, ustno sporočilo, 12. 1. 2015.

so se ohranili predvsem v mestnem okolju – Črnomelj, Metlika. Gre za ples, podobne otroški igri, ki pa so jih izvajali odrasli – ples most. Drugo plast predstavljajo plesi uskoškega izvora. Gre predvsem za ples, ki so se plesali v krogu ob petju in brez instrumentalne spremljave. V tretjo plast spadajo plesi, ki so v 18. in 19. stoletju iz srednje Evrope preko Dolenjske in Kočevske prišli tudi do nas. Gre za razne polke in valčke: štajeriš, zibšnrit, šotiš, špicpolka, povštertanc, beks ... Najmlajšo plast predstavljajo plesi, ki so se konec 19. in v začetku 20. stoletja po posredovanju tamburašev razširili s Hrvaške in se uveljavili predvsem v vaseh ob Kolpi. Gre za ples Seljančica, Sirota sam ja, Lepa Anka, Hruške, jabuke, slive ... FS Dragatuš je v letih svojega delovanja imela na svojem programu ples iz vseh omenjenih plasti. Trenutno se najbolj posvečamo dolgo zapostavljenim plesom iz tretje plasti, ki so se v osrednji Beli krajini še plesali v prvi polovici 20. stoletja. Pomembno je tudi, da so plesi, ki jih izvajaš, podprti z ustrezno kostumsko podobo – ples, pesem in folklorni kostum morajo biti iz istega zgodovinskega obdobja.«³⁰

5. Kako so bili včasih oblečeni v okolici Dragatuša? So imeli kakšne posebne obleke za ples?

»Belokranjska ljudska noša spada v panonski tip noše, za katerega je značilna uporaba domačega platna. Domače platno se je v Beli krajini množično izdelovalo in uporabljalo. Tudi ime Bela krajina naj bi po eni od hipotez izviralo ravno iz bele noše. Belokranjci oz. Beli Kranjci so bili tisti Kranjci, ki so še vedno nosili belo nošo za razliko od ostalih Kranjcev, ki so že nosili temno nošo. Zaradi slabih prometnih povezav in slabega gospodarskega stanja v deželi se je bela noša v Beli krajini prav gotovo ohranila nekoliko dalj časa kot pri naših severnih sosedih. Prav gotovo so takšno belo nošo nosili tudi v Dragatušu, vprašanje pa je, do kdaj je dejansko bila v uporabi. Nekateri strokovnjaki pravijo, da je bila v uporabi še prva desetletja 20. stoletja, informacije s terena pa dajejo slutiti, da je bila množično opuščena že prej. Na ohranjenih starih fotografijah z začetka 20. stoletja belih noš ni več. Že od sredine 19. stoletja se je vse bolj uveljavljala temna noša, najprej pri moških in kasneje še pri ženskah. Vzrok za to je bilo industrijsko izdelano barvno blago, ki je postajalo vse cenejše in dostopnejše podeželskemu prebivalstvu. Na oblačilno modo so vplivali tudi t. i. Amerikanci – izseljenci v ZDA, ki so pošiljali domov že izdelana oblačila, ali pa so pošiljali denar, ki je omogočal nakup tekstilnih izdelkov. Posebnih oblek za ples niso imeli. Obleka je bila odvisna od priložnosti, ob kateri so jo oblekli: praznja ali delovna.«³¹

Fotografija 9: Folklorna skupina Dragatuš v belih nošah. (Arhiv FSD.)

³⁰ Matkovič Anita, ustno sporočilo, 12. 1. 2015.

³¹ Matkovič Anita, ustno sporočilo, 12. 1. 2015.

Fotografija 10: Folklorna skupina Dragatuš v temnih nošah. (Arhiv FSD.)

6. Kateri plesi so najbolj značilni za okolico Dragatuša?

»Po besedah informatorjev na terenu v Dragatušu vsekakor niso plesali plesov iz zadnjega četrtega obdobja. Teh plesov so se šele kasneje naučili pri folklorni skupini in jih za potrebe nastopov s folklorno skupino tudi plesali. Plesali so se, tako kot po celotni osrednji Beli krajini, plesi iz tretje plasti – polke in valčki.«³²

3.5 Intervju z Natašo Žalec Sever in Natašo Šuštarič Bradač

24. 1. 2015 smo raziskovalke fotografirale in dokumentirale vaje OFSD, katere članice smo tudi same. Takrat smo tudi opravile intervju z vodjema OFSD Natašo Šuštarič Bradač in Natašo Žalec Sever.

1. Kako določite, kdaj nastane OFSD?

Gospa Žalec Sever: »FS Dragatuš pridobiva v večini člane iz Otroške FS Dragatuš. Običajno se o tem začnemo pogovarjati, ko je večina članov obstoječe otroške folklorne skupine stara približno 13 let in bo kmalu zapustila osnovnošolske klopi. Odrasla FS sprejema člane glede na potrebe in sposobnosti. Zelo pomemben je tudi karakter, interes in odnos do folklorne ter da ukvarjanje s folkloro ni le želja staršev.«³³

Gospa Šuštarič Bradač: »Potrebno je bilo poskrbeti za podmladek. Kmalu pa bo potrebno načrtovati novo otroško skupino, ker člani otroške folklorne skupine hitro odrasčate in se boste tudi vi pridružili starejši skupini.«³⁴

2. Vemo, da je sedaj v OFS zelo veliko članov. Kaj menite, zakaj se otroci tako radi pridružujejo folklori?

Gospa Žalec Sever: »Folklorna dejavnost v Dragatušu ima že dolgo tradicijo in uspešno delovanje ter v samem kraju ter okolici dober in lep ugled. Za dragatuške in okoliške otroke je bila že od nekdanj privlačna in biti pri folklori, pomeni nekaj posebnega, nekaj »IN«. K temu veliko prispeva odlično delovanje odrasle skupine, ki je za mlade folkloriste zgled. Nastopati, ne pomeni le plesati ljudske plese, peti ljudske pesmi, igrati na ljudska glasbila in se družiti, ampak tudi videti nastope in kulturo drugih otrok, sklepati nova prijateljstva in navsezadnje

³² Matkovič Anita, ustno sporočilo, 24. 1. 2015.

³³ Žalec Sever Nataša, ustno sporočilo, 24. 1. 2015.

³⁴ Šuštarič Bradač Nataša, ustno sporočilo, 24. 1. 2015.

tudi spoznavati nove kraje; skratka širiti obzorja. Velikokrat je razlog vključitve otrok k folklori tudi folklorno delovanje in odnos do ljudskega izročila njihovih staršev.«³⁵

Gospa Šušтариč Bradač: »Verjetno se radi pridružijo tisti otroci, ki radi pojejo, plešejo, igrajo in nastopajo. Voljo dobijo tudi, ko vidijo nastop kakšne uspešne folklorne skupine, kot je na primer naša. Vidijo, kako lepo so folkloristi oblečeni, kako lepo pojejo in plešejo in verjetno bi bil vsak rad član neke tako prijetne skupine.«³⁶

3. Ali nam lahko opišete potek vaj?

Gospa Žalec Sever: »Vaje običajno potekajo enkrat tedensko, pred pomembnimi nastopi tudi pogosteje. Prostor za vaje nam nudi Osnovna šola Dragatuš, občasno tudi Osnovna šola Milke Šobar – Nataše Čnomelj in ZIK Čnomelj. Vaje vodiva skupaj z Natašo Šušтариč Bradač. Včasih se zgodi, da je na vajah prisotna le ena, bodisi zaradi službenih bodisi zaradi družinskih obveznosti. Za pevsko področje nam strokovno priskoči na pomoč tudi Ani Jankovič Šober, ki ima bogate pevske, pedagoške in folklorne izkušnje. Pri odrskih postavitvah sodelujemo z Zdenko Pezdirc, ki je prava »zakladnica idej«.³⁷

Gospa Šušтариč Bradač: »Vaje ponavadi potekajo tako, da vedno začnemo z uvodnim ogrevanjem, npr. kakšno igrico, razgibalnimi vajami. V osrednjem delu pa plešemo, pojemo, igramo, igramo na instrumente. Za zaključek se ponavadi usedemo v krog, se kaj pomenimo, se posladkamo, zapojemo tistemu, ki praznuje rojstni dan ...«³⁸

Fotografiji 11 in 12: Vaje OFSD. (Fotografirala: Daša Bahor, 24. 1. 2015.)

4. Katere dosežke OFSD bi kot vodji izpostavili?

Gospa Žalec Sever: »Otroška FS Dragatuš ima kar nekaj dosežkov. Morda bi izpostavila naslednje: z zelenim Jurijem smo že dve leti zapored (2013 in 2014) obiskali slovenskega predsednika Boruta Pahorja, takratnega župana prestolnice Zorana Jankoviča in hrvaškega predsednika Iva Josipovića. Redno se udeležujemo srečanj otroških folklornih skupin Bele krajine. Leta 2014 smo imeli kar 21 nastopov, se uvrstili na regijsko srečanje otroških folklornih skupin in se udeležili mednarodnega otroškega folklornega festivala v Rogaški Slatini in v Ivancu na Hrvaškem. Kot velik dosežek skupine bi izpostavila oblikovanje godalnega sestava šestih deklet, ki predstavljajo pravo popestritev našega programa.«³⁹

³⁵ Žalec Sever Nataša, ustno sporočilo, 24. 1. 2015.

³⁶ Šušтариč Bradač Nataša, ustno sporočilo, 24. 1. 2015.

³⁷ Žalec Sever Nataša, ustno sporočilo, 24. 1. 2015.

³⁸ Šušтариč Bradač Nataša, ustno sporočilo, 24. 1. 2015.

³⁹ Žalec Sever Nataša, ustno sporočilo, 24. 1. 2015.

Gospa Šuštarich Bradač: »Največji uspeh skupine je sigurno to, da nas ljudje poznajo, da radi hodijo na naše nastope in da skupina veliko nastopa.«⁴⁰

Fotografija 12: OFSD z zelenim Jurijem na obisku pri hrvaškemu predsedniku. (Arhiv FSD.)

Fotografija 13: OFSD z zelenim Jurijem na obisku pri slovenskemu predsedniku. (Arhiv FSD.)

Fotografija 14: OFSD na območnem srečanju otroških folklornih skupin leta 2014. (Arhiv FSD.)

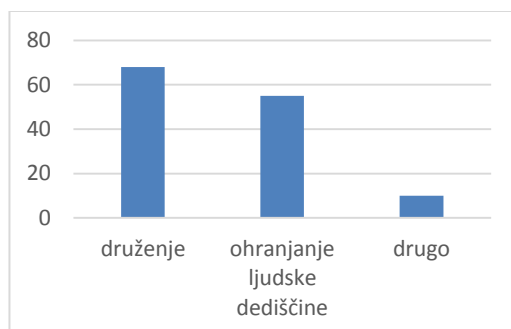
Fotografija 15: OFSD na Jurjevanju 2014. (Arhiv FSD.)

⁴⁰ Šuštarich Bradač Nataša, ustno sporočilo, 24. 1. 2015.

3.6 Analiza ankete članov FSD

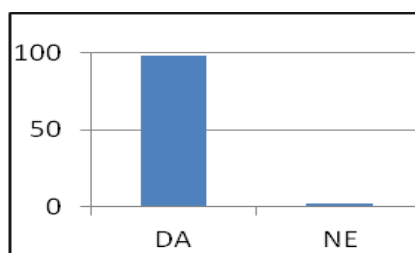
Januarja 2015 smo med vajami FSD izvedle anketo (glej Prilogo 2) med njenimi člani, tako med člani otroške, kot tudi med člani odrasle folklorne skupine. Trenutno šteje FSD 75 članov. Anketo je izpolnilo 84 % članov.

Graf 6: Zakaj ste član/ica folklorne skupine?

68 % članov je odgovorilo, da so pri FSD zaradi druženja. 55 % jih je kot razlog, zakaj so člani FSD, navedlo, da zaradi ohranjanja ljudskega izročila. 10 % članov je odgovorilo z drugo. Pri tem naj opomnimo, da so nekateri člani obkrožili dva razloga, se pravi tako druženje, kot tudi ohranjanje ljudskega izročila.

Graf 7: Ali z veseljem prihajate na vaje?

Izkazalo se je, da skoraj vsi člani radi hodijo na vaje, le 2 % anketirancev je obkrožilo ne. Kot razlog za takšen odgovor je član navedel, da je po vajah velikokrat zaspan in utrujen, saj so vaje dolge.

Na anketno vprašanje »Kaj Vam pomeni biti član FSD?« so člani odgovorili, da se počutijo pomembni, nekateri, da jim je všeč, ker vidijo druge običaje, in da so ponosni, da ohranjajo ljudsko izročilo. Velik pomen so pripisali tudi druženju in zabavi. Z velikim veseljem se udeležujejo tudi nastopov po tujini.

3.7 Intervju s Tadejem Finkom

V petek, 30. 1. 2015, je na šolo prišel Tadej Fink, saj smo z njim hotele opraviti intervju. Razložil nam je, kako vodi vaje, saj je umetniški vodja skupine. Povedal nam je tudi nekaj o virih, iz katerih jemljejo gradivo za odrske postavitve in pesmi. Zanimalo nas je tudi, katere dosežke folklorne skupine smatra za najboljše in najpomembnejše.

1. Kakšna je vaša vloga v folklorni skupini?

»Od leta 2004 sem strokovni vodja FS Dragatuš. Skrbim za plesni del v skupini, organizacijo vaj, načrtovanje programa, s katerim nastopamo doma in v tujini ipd. Kot vodja moram delovati povezovalno, saj delo v naši skupini zahteva ogromno sodelovanja med vodji ostalih sekcij, zunanjimi strokovnimi sodelavci skupine in seveda med vsemi člani FS Dragatuš.«⁴¹

2. Sta odrska postavitve in dolžina pesmi in plesov vedno enaki ali ju prirejate glede na vrsto nastopa?

»Odrske postavitve ljudskih pesmi in plesov oz. po domače spleti naj bi trajali nekje med 6 in 10 minut. V FS Dragatuš se ukvarjamo izključno z ohranjanjem belokranjskega ljudskega izročila. Ker je le-to pestro in zelo bogato, ga želimo v kar najlepši in pristni luči predstaviti gledalcu današnjega časa, kar je osnovno poslanstvo vseh folklornih skupin. To pa pomeni, da morajo naše odrske postavitve biti zanimive, imeti pravi ritem, harmonijo, barvitost, da vse to pritegne pozornost. Trenutno imamo v FS Dragatuš v svojem programu preko 10 odrskih postavitve belokranjskih ljudskih pesmi in plesov. Poleg tega imamo v programu še kakšnih 50 samostojnih belokranjskih ljudskih pesmi. Še vsaj toliko belokranjskih ljudskih viž pa lahko samostojno odigrajo in odpojejo naši tamburaši in godci. Znamo pa tudi odigrati kakšen skeč ali prikazati kakšno belokranjsko šego in navado. Seveda se moramo folkloristi večkrat prilagajati potrebam in željam organizatorjev, zato moramo nastope večkrat tudi krajšati ali podaljšati. Enkrat so na mednarodnem festivalu v Franciji organizatorji želeli, da imamo samostojen folklorni koncert – in tako smo brez premora nastopali 90 minut. Ker smo uporabili vso pestrost programa, ki ga premoremo, so bili številni obiskovalci nad programom navdušeni, četudi niso razumeli niti besedice tega, kar smo peli, igrali in plesali. Velikokrat, predvsem na povorkah po ulicah mest, moramo nastopiti samo eno minuto ali celo manj – takrat odplešemo, odigramo ali odpojemo samo delček odrske postavitve ali zgolj del posameznega ljudskega plesa.«⁴²

3. Kako potekajo vaje?

»Vaje prilagajamo glede na nastope, ki nas čakajo, in program, ki si ga zadamo, da ga bomo pripravili v določenem časovnem obdobju. V skupini imamo več sekcij, ki nimajo uradnega imena: muzikanti, ki se delijo na tamburaše in godce, pevci, plesalci, igralci. Večina članov je aktivnih vsaj v dveh sekcijah, nekateri pa celo pri vseh – se pravi, da imamo člane, ki lahko odlično pojejo, plešejo, igrajo glasbeni instrument in tudi dramsko igrajo. Vse te talente je treba »zaposeliti« in sekcije med seboj usklajevati. Ponavadi imamo vaje enkrat tedensko, pred nastopi tudi dvakrat tedensko. Navadno vaje potekajo ob koncu tedna, muzikanti pa se včasih dobivajo tudi med tednom. Ko delamo nove stvari, vadimo samostojno po sekcijah. Ko pa že znamo in ponavljamo stvari oz. se pripravljamo na nastop, vadimo vsi skupaj. Sam vodim plesne vaje, ki trajajo dve polni uri in potekajo takole: na začetku imamo ogrevalne vaje, ki so sestavljene iz raztezalnih vaj, teka v krogu in ritmičnih poskokov. Nato začnemo s preplesovanjem posameznih odrskih postavitve ob glasbeni spremljavi tamburašev ali godcev. Tukaj opozarjam plesalce na napake, ki jih nato skušamo odpraviti. Seveda je med vajami tudi prostora za smeh in šale.«⁴³

⁴¹ Fink Tadej, ustno sporočilo, 30. 1. 2015.

⁴² Fink Tadej, ustno sporočilo, 30. 1. 2015.

⁴³ Fink Tadej, ustno sporočilo, 30. 1. 2015.

4. Ali vam kdo pomaga pri vodenju?

»Celotni skupini je v največjo strokovno pomoč bivša dolgoletna vodja Zdenka Pezdirc. S svojo širino razmišljanja in neizčrpnimi idejami je glavni krivec za tako uspešno in dolgoletno delo FS Dragatuš. K uspešnemu delu skupine ogromno pripomorejo še Ani Jankovič Šober, ki skrbi za petje, Tajda Klobučar, ki vodi godce in tamburaše, in Nataša Žalec Sever ter Nataša Šuštarč Bradač, ki sta vodji Otroške FS Dragatuš. Po potrebi se k strokovnemu delu vključuje tudi dolgoletni predsednik skupine Leopold Perko, ki med drugim skrbi za celotno organizacijo. Veliko dela opravita tudi etnologinja Anita Matkovič in njena mama Anica, ki kot šivilja skrbi za kostumsko podobo skupine. Vsi naštetih smo strokovni tim FS Dragatuš, ki preko sestankov in telefonskih pogovorov snujemo načrte za uspešno delo skupine.«⁴⁴

5. Ali nam lahko opišete terenske raziskave, ki jih je izvedla FSD, in je tako na nek način razblinila mit o beli noši?

»Dolga leta smo člani FSD poslušali očitke naših zvestih gledalcev, da izročilo, ki je zapisano v knjigah in ga predstavljamo na odru, »ni pravo belokranjsko«. Očitek je letel na izročilo, ki je v Belo krajino prišlo z Balkana in je v knjigah folklornih strokovnjakov in raziskovalcev dobilo prednost pred tistim izročilom, ki je v Belo krajino prišlo s slovenske (kranjske) strani. Zato smo med letoma 2010 in 2014 naredili celovite terenske raziskave krajev osrednje Bele krajine. Tako smo snemali pevke na Krupi in pevce ter godca v Blatniku pri Dobljčah. Zbrali smo za 4 zgoščenke pesmi in godčevskih viž. Hkrati so nas zanimala oblačila v Dragatušu z okolico na prelomu 19. in 20. stoletja, potem ko so ljudje že opuščali tradicionalno belo nošo. Tako nam je prof. Mirko Ramovš na podlagi posnetih melodij pomagal rekonstruirati skoraj pozabljene belokranjske ljudske plesne. Dr. Bojan Knific nam je dal nekaj uporabnih nasvetov pri oblikovanju zakmašnih, t.i. temnih kostumov. Na podlagi raziskav smo naredili dve novi odrski postavitvi belokranjskih ljudskih plesov, z novo godčevsko zasedbo in novimi folklornimi kostumi. Eno odrsko postavitve bomo naredili še v letu 2015. Vse to dodatno bogati podobo belokranjskega ljudskega izročila in ga kaže v novi, še polnejši luči.«⁴⁵

6. Lahko navedete najpomembnejše dosežke FSD?

»Najpomembnejši dosežek FS Dragatuš je ta, da je folklor v našem kraju zelo priljubljena in da si mladi želijo postati člani naše skupine. Uspešno delujemo 58. leto in že 24 let zapored organiziramo celovečerne folklorne večere, ki so izredno dobro obiskani. Leta 2004 je FS Dragatuš nastopala na 3. svetovni CIOFF-ovi Folkloriadi na Madžarskem, največjem svetovnem folklornem festivalu. Med približno 80 državami sveta smo tam uradno zastopali Republiko Slovenijo. Leta 2007 smo prejeli Župančičevo plaketo – najvišje priznanje za dolgoletno (življenjsko) delo na področju kulture, ki ga podeljuje Občina Črnomelj. Prejeli smo Maroltovo listino 2013. Gre za eno največjih priznanj v slovenski folklori, ki ga podeljuje JSKD. Razlogi, da smo listino prejeli, so naslednji: naše vrhunsko dolgoletno delo z mladimi, terenske raziskave in odrske postavitve, ki podobo belokranjskega izročila kažejo v novi luči in s tem bogatijo slovensko folkloro. Leta 2014 smo se tretjič zapored in četrtič v zadnjih petih letih uvrstili na srečanje najboljših folklornih skupin v državi. Prejeli smo nagrado Naša Slovenija 2014 v kategoriji: Raziskovanje in uveljavljanje dediščine v okviru Gibanja za ohranjanje in uveljavljanje slovenske kulturne in naravne dediščine.«⁴⁶

⁴⁴ Fink Tadej, ustno sporočilo, 30. 1. 2015.

⁴⁵ Fink Tadej, ustno sporočilo, 30. 1. 2015.

⁴⁶ Fink Tadej, ustno sporočilo, 30. 1. 2015.

Fotografija 16: Folklorna skupina Dragatuš ob prejemu Maroltove listine. (Arhiv FSD.)

3.8 Intervju z Leopoldom Perkom

V petek, 13. 2. 2015, je na šolo prišel Leopold Perko, saj smo z njim hotele opraviti intervju. Ker je predsednik FSD, smo ga povprašale o delovanju FSD in o vlogi FSD pri promociji Bele krajine. Nekaj nam je povedal tudi o vajah in nastopih.

Fotografija 17: Intervju z Leopoldom Perkom. (Fotografirala: Anita Vrtin, 13. 2. 2015.)

1. Kdaj in kako ste postali predsednik? Katere obveznosti pridejo z vašo vlogo predsednika?

»Predsednik sem postal nekako spontano, saj včasih ni bila organiziranost skupine taka, kot je sedaj. Se pravi, redni občni zbori, upravni odbor FSD, strokovni odbor FSD. Tudi sam sistem delovanja sedaj zahteva veliko večjo birokracijo in sistematičnost, kot so bili včasih, ko je bilo vse bolj spontano. Od leta 1985 naprej sem nekako skrbel, da je skupina še delovala, in sem se tudi začel podpisovati pod dokumente FSD. Z začetkom bolj sistematičnega dela od leta 1990 naprej sem tudi uradno postal predsednik FSD, kar sem še danes. Obveznosti so kar velike in vzamejo precej prostega časa. Osnovna funkcija predsednika je, da predstavlja skupino kot odgovorna oseba društva. V grobem bi lahko rekli, da skrbi za organizacijo društva, se pravi organizacijo koncertov, potovanj in gostovanj, in vseh ostalih projektov v skupini in podobno ... ter tudi skrbi za finančno stabilnost društva. Je pa še veliko ostalega sprotne delo. Za dobro delo celotne skupine mora biti vodstvo povezano in imeti med seboj veliko kontaktov. Praktično ne mine dan, da se ne slišimo med seboj zaradi raznih zadev v skupini.«⁴⁷

⁴⁷ Perko Leopold, ustno sporočilo, 13. 2. 2015.

2. Prosimo, opišite delovanje FSD v času, ko ste bili vi član začetnik, in ga skozi kratek zgodovinski pregled primerjajte z delovanjem danes (kako in kje so včasih potekale vaje, primerjava dosežkov, nastopov ...).

»Začetki mojega delovanja segajo v leto 1980, ko smo začenjali kot otroška skupina na OŠ pod vodstvom Zdenke Pezdirc. Takrat je naša skupina delovala kombinirano pod okriljem FSD in OŠ. Folklorni kostumi oz. po domače noše so bili last šole in delo je potekalo pod okriljem šole. Glasbena spremljava je bila od odrasle FSD – to so bili tamburaši, ki so bili na začetku sestavljeni v glavnem iz Citinih, Cestnikovih in Netkinih glasbenikov. Leta 1985 je zaradi družinskih obveznosti malo zmanjšala svojo prisotnost vodja Zdenka Pezdirc in tako se je do leta 1989 skupina sestajala le za kakšne nastope. Po moji vrnitvi s služenja vojaškega roka sva si s kolegom Damjanom Simoničem zadala nalogo, da celo zadevo zopet postavimo na višji nivo. Začela sva sestavljati ekipo, ki bi zopet resneje delala. Kot prvo se je v vodstvo aktivno vrnila Zdenka Pezdirc in začeli smo z rednimi vajami. Velike probleme smo imeli z nošami. Veliko se jih je izgubilo ali pa so ostale pri posameznikih. Nekako smo se, sicer zelo slabo, oblekli in v začetku leta 1991 priredili prvi celovečerni koncert, ki smo ga posvetili naši na novo rojeni državi Sloveniji. Koncerte smo nato priredili vsako leto in letos bo že 25. po vrsti. Dobro in redno delo je prepoznala tudi lokalna skupnost in med letoma 1994 in 1997 smo s pomočjo Občine Črnomelj sešili povsem nove noše in nabavili nove instrumente. Vedno smo take velike projekte, zaradi težav s financiranjem, izvajali več let. Dobro delo skupine je začelo privabljati tudi plesalce in glasbenike izven KS Dragatuš. V veliko čast si štejemo tudi, da smo razbili mit o beli belokranjski noši kot edini noši v Beli krajini. Na podlagi lastnih raziskav na terenu in s podporo dr. Bojana Knifca in prof. Mirka Ramovža smo v štirih letih zaključili projekt raziskav in izdelave ženskih noš. Veliko delo sta pri tem opravila Tadej Fink in Zdenka Pezdirc. FSD je leta 2007 dobila Župančičevo plaketo. To je najvišje priznanje na področju kulture, ki ga podeli Občina Črnomelj na področju kulturnega ustvarjanja. Leta 2013 smo dobili tudi Maroltovo listino. To je eno najvišjih priznanj za delo na folklornem področju v Sloveniji, ki ga podeljuje JSKD RS. Vaje so včasih potekale v OŠ Dragatuš. Zdaj pa ima FSD velike probleme s prostorom za vaje. Vadimo na več lokacijah, odvisno predvsem od letnega časa. Kar se tiče dosežkov skupine, se lahko omejim predvsem na zadnjih 35 let. Takratna odrasla FS je počasi prenehala s svojim delovanjem, ker so si člani začeli urejati svoje družine in je časa za folkloro zmanjkovalo. Kot otroška skupina smo imeli nekaj večjih uspehov. Leta 1984 smo nastopali na takrat enem največjih otroških folklornih festivalov v Jugoslaviji, v Šibeniku, kjer smo bili predstavniki Slovenije. Kasneje pa so z leti delovanja rasli tudi uspehi, ki sem jih že prej navedel. Še ena posebnost te generacije je, da se večina članov, potem ko so si ustvarili družine, ni poslovila od FSD (kakor je bila v preteklosti navada), ampak še vedno po svojih močeh delujejo v njej. In to je verjetno ena od ključnih stvari za stabilnost in močno prepoznavnost FSD po vsej Sloveniji in tudi izven njenih meja.«⁴⁸

3. Ali se člani FSD veliko družite tudi izven vaj in nastopov?

»Precej se družimo, kolikor nam seveda službene, šolske, družinske in ostale obveznosti dopuščajo, tudi izven skupine. Imamo tudi odbor za izven folklorne dejavnosti, ki vsako leto organizira nekaj tradicionalnih pohodov in srečanj članov in njihovih prijateljev. Vsako leto organiziramo tudi folklorni piknik, na katerega lahko člani povabijo tudi svoje družine, partnerje, punce, fante ...«⁴⁹

⁴⁸ Perko Leopold, ustno sporočilo, 13. 2. 2015.

⁴⁹ Perko Leopold, ustno sporočilo, 13. 2. 2015.

4. Kakšno vlogo in pomen ima FSD za turistično promocijo Bele krajine?

»FSD je zaradi svojih uspehov postala širše prepoznavna v Sloveniji in tudi izven njenih meja. S tem je ponesla ime Dragatuša, Občine Črnomelj in Bele krajine po celi Sloveniji in v tujino. V turistični promociji Bele krajine bi morala biti folklor še bolj zajeta. Na nekaterih področjih sodelovanje poteka dobro, na nekaterih pa še vedno preslabo. Najbolj pogrešam, da tako podjetniki, kot lokalna skupnost in tudi turistične organizacije ne izkoristijo potenciala folklorne za turistično promocijo. Ko gostujemo na festivalih v tujini, bi skoraj vedno lahko kaki domači predstavniki imeli svojo predstavitev in ponudbo, ampak se to zgodi le redko. Pogrešam tudi nek enotni nastop vseh sodelujočih na tem področju.«⁵⁰

5. Kako je prišlo do slovensko-hrvaškega sodelovanja oz. srečanja ob prazniku zelenega Jurija?

»Na začetku tega slovensko-hrvaškega sodelovanja je sodelovala druga folklorna skupina. Ker pa je bilo sodelovanje skupine potrebno med tednom, so imeli težave pri sestavi ekipe za nastop zaradi službenih in ostalih obveznosti. Organizatorji so se zato obrnili na našo skupino. Letos bo že 12 let, odkar FSD sodeluje na srečanjih pri hrvaškem in slovenskem predsedniku.«⁵¹

6. Na kratko opišite dejavnosti FSD (nastopi, revije ... potek dela preko leta).

»FSD ima skupaj s OFSD letno nekaj čez 35 nastopov. Nastopi so v lokalnem okolju, po celotni Sloveniji in tudi izven njenih meja, namreč do sedaj smo gostovali na Hrvaškem, v Srbiji, Bosni in Hercegovini, Bolgariji, na Madžarskem, Češkem, v Poljski, Italiji, Nemčiji, Franciji in Belgiji. Vsako leto smo udeleženci območne revije folklornih skupin, kjer smo skoraj po pravilu izbrani tudi na medobmočno revijo. V zadnjih 18 letih smo bili 7-krat izbrani tudi za sodelovanje na zaključnem srečanju najboljših odraslih FS Slovenije. FSD ima vaje redno vsak teden – razen v času folklornih počitnic, tj. avgusta in januarja. 2-krat letno imamo tudi intenzivne vaje, ki trajajo od 4 pa do 8 ur. Drugače pa FSD deluje kot društvo, kot neprofitna organizacija. Tudi organizacija je temu prilagojena – najvišji organ društva je upravni odbor, ki ga vodi predsednik, za stroko pa skrbi strokovni odbor, ki ga sestavljajo vodja skupine, vodji OFSD, vodja za petje in vodja godcev. FSD ima tudi status društva v javnem interesu na področju kulture.«⁵²

Fotografija 18: Celovečerni nastop FSD "Rešt na Dragatuškem placu". (Arhiv FSD.)

⁵⁰ Perko Leopold, ustno sporočilo, 13. 2. 2015.

⁵¹ Perko Leopold, ustno sporočilo, 13. 2. 2015.

⁵² Perko Leopold, ustno sporočilo, 13. 2. 2015.

Fotografija 19: Nastop FSD na Jurjevanju 2013.(Arhiv FSD.)

Fotografija 20: Odrska postavitve "Migača". (Arhiv FSD.)

Fotografija 21: Odrska postavitve "V Cestnikovi delavnici". (Arhiv FSD.)

7. Kakšni so vaši načrti FSD za prihodnost? Kdaj bo nastala nova otroška folklorna skupina?

»Kratkoročno je to še ena postavitve belokranjskih plesov in pesmi, ki bo narejena na podlagi raziskave osrednje Bele krajine in terenskih posnetkov. To bo še tretji splet. Izpeljava petdnevnega gostovanja na festivalu v Nemčiji v začetku julija 2015. Kar se tiče nove OFSD, se o njej že pogovarjamo, vendar je to povezano z več dejavniki (starost in stanje trenutne otroške skupine, razpoložljivost kadra – vodja OFSD, finančne možnosti ...).«⁵³

⁵³ Perko Leopold, ustno sporočilo, 13. 2. 2015.

3.9 Pogovor s Sonjo Maver

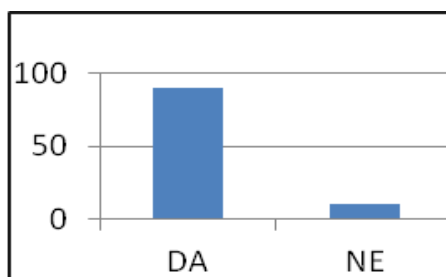
V torek, 17. 2. 2015, smo raziskovalke opravile pogovor s Sonjo Maver, turistično informatorko na TIC-u Črnomelj. Povprašale smo jo glede vloge FSD pri promociji Bele krajine.

Gospa Sonja Maver: »Folklorna skupina Dragatuš vsekakor s svojimi nastopi po Sloveniji in tujini predstavlja Belo krajino in jo s tem promovira. Pri naših aktivnostih promocije smo bili tudi mi, kot RIC vedno zadovoljni s sodelovanjem s FSD, le-ta je s svojimi plesi popestrila razne dogodke.«⁵⁴

3.10 Analiza ankete med krajanji KS Dragatuš

Februarja 2015 smo raziskovalke opravile anketo z nekaterimi krajanji Krajevnne skupnosti Dragatuš (glej Prilogo 3). Anketo smo razdelile vaščanom naslednjih naselij: Dragatuš, Golek in Zapudje. Anketo smo razdelile 105 vaščanom, izpolnili so jo vsi. Z anketo smo hotele izvedeti pogled krajanov na pomembnost folklorne, kako pogosto se le-ti udeležujejo nastopov in ob katerih priložnostih. Zanimalo pa nas je tudi njihovo mnenje glede vloge FSD pri prepoznavnosti oz. promociji Bele krajine.

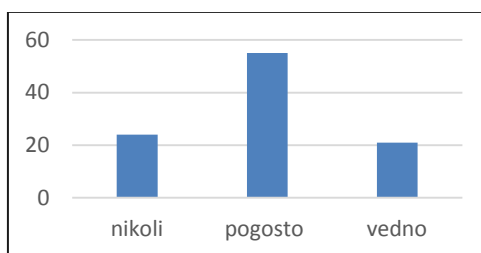
Graf 8: Ali menite, da ima FS Dragatuš velik pomen pri ohranjanju ljudske dediščine?

Kar 90 % anketirancev je mnenja, da ima FSD velik pomen pri ohranjanju ljudske dediščine, ostalih 10 % pa je mnenja, da nima velikega pomena. Ugotovile smo, da FSD predstavlja za večino krajanov, s katerimi smo opravile anketo, velik pomen pri ohranjanju ljudske dediščine.

Anketno vprašanje »Ali menite, da ima FS Dragatuš velik pomen pri ohranjanju ljudske dediščine?« so anketiranci pojasnili tako, da so podali predvsem naslednja odgovora: ljudsko izročilo se tako prenaša iz roda v rod, naša ljudska dediščina tako ne bo šla v pozabo.

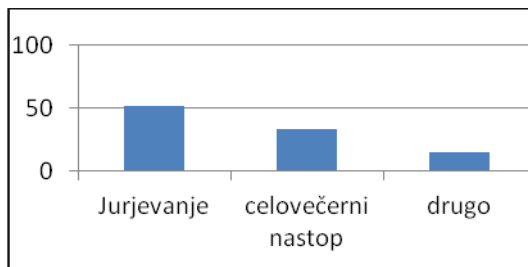
Graf 9: Kako pogosto se udeležujete nastopov FSD?

⁵⁴ Maver Sonja, ustno sporočilo, 17. 2. 2015.

55 % anketirancev se nastopov udeležuje pogosto. 24 % anketirancev se nastopov ne udeležuje nikoli in 21 % anketirancev se redno udeležuje nastopov. Zelo dobro je, da se krajan v tako velikem številu udeležujejo nastopov.

Graf 10: Ob katerih priložnostih se udeležujete nastopov FSD?

Polovica anketirancev, se pravi 50 % krajanov, je odgovorila, da so se udeležili nastopa FSD na Jurjevanju, 32 % anketirancev se udeležuje celovečernega koncerta, 18 % pa jih obišče nastope FSD ob ostalih priložnostih, kot so dobrodelne prireditve in prireditve ob državnih ali krajevnih praznikih. Torej je na Jurjevanju nekaj več gledalcev kot pri celovečernem nastopu, vendar moramo omeniti, da je celovečerni nastop zadnja leta zelo obiskan, zato je bil v letošnjem letu tudi ponovljen kar dvakrat.

4 RAZPRAVA

Na začetku raziskovanja smo si raziskovalke zastavile nekaj hipotez glede FSD. V tem poglavju raziskovalne naloge bomo te hipoteze potrdile oziroma ovrgle. Povzele bomo svoja spoznanja tekom raziskovalnega dela in jih predstavile v nadaljevanju.

Našo prvo hipotezo »Priljubljenost FSD je velika.« smo potrdile. Na naši šoli smo hotele izvedeti, kako priljubljena je FSD med učenci in zato smo v mesecu decembru 2014 izvedle anketo. S pomočjo analize ankete smo ugotovile, da si kar veliko učencev OŠ Dragatuš želi pristopiti k Folklorni skupini Dragatuš. Iz 1. triade si želi k folklorni skupini pristopiti več kot polovica učencev, kar 58 % učencev. Iz 2. triade je želja še večja, saj si k folklorni skupini želi pristopiti kar 78 % učencev. V 3. triadi pa si želi pristopiti k folklorni skupini 62 % učencev. Možno je, da se jim bo želja kaj kmalu uresničila, saj nam je Leopold Perko, predsednik FSD, v svojem intervjuju razkril, da že načrtujejo novo OFS, ki naj bi začela člane sprejemati že čez približno od 3 do 4 leta. Dodaten dejavnik, ki prav tako potrjuje priljubljenost FSD, je v tem, da je kar 18 učencev iz OŠ Dragatuš vključenih v OFSD, kar predstavlja 60 % vseh članov OFSD. Kar 40 % članov trenutne OFSD pa ne obiskuje OŠ Dragatuš, ampak so to učenci iz drugih belokranjskih šol.

Vodji naše OFSD Nataša Šuštarč Bradač in Nataša Žalec Sever sta nam med drugim povedali, da je danes biti član FS Dragatuš nekaj »IN«, torej je skupina priljubljena tudi med mladino. Tudi Zdenka Pezdirc, strokovna sodelavka FSD, nam je v intervjuju dejala, da je biti član FS Dragatuš sedaj prestiž ter da je dejstvo, da je biti član prijetne, vesele in uspešne folklorne skupine želja marsikaterega mladostnika.

Tudi sedanji člani OFSD so nam v anketi za člane zaupali, da se počutijo pomembne in prepoznavne, ker so del tako popularne folklorne skupine, prav tako čutijo nekakšno čast, saj veliko ljudi sanja o tem, da bi se vključili v skupino, a le oni so bili za to izbrani. Učenci naše šole pa so v anketi napisali, da si pristopa k OFSD želijo predvsem zaradi druženja in pa tudi, ker vedo, da je skupina prepoznavna in dosega izjemne dosežke.

Da je folklorna skupina priljubljena, dodatno potrjuje dejstvo, da število članov FSD skozi leta narašča in danes šteje že kar 75 članov. Da je FSD priljubljena, je pokazal še en podatek v analizi anket. Namreč, v anketi za učence naše šole smo jih povprašale, kolikokrat se udeležijo nastopov FSD. Dobile smo naslednje podatke: kar 45 % učencev 1. triade se udeleži skoraj vedno vseh nastopov, 31 % učencev 2. triade se redno udeležuje nastopov in 37 % učencev 3. triade se tudi redno udeležuje nastopov FSD. Prav tako smo preko ankete za krajanje KS Dragatuš ugotovile, da se kar 55 % anketirancev nastopov udeležuje pogosto in kar 21 % anketirancev se vedno udeležuje nastopov. Analize ankete so pokazale, da se tako učenci naše šole, se pravi mlajši predstavniki, kot tudi krajanje KS Dragatuš v velikem številu udeležujejo številnih nastopov FSD. Najbolj obiskana prireditev je zagotovo Jurjevanje, saj je 50 % krajanov navedlo to prireditev kot tisto, ki jo redno obiskujejo. Zelo obiskani so tudi celovečerni nastopi FSD. Lanska prireditev v decembru je bila razprodana in zato so svoj nastop ponovili v januarju 2015. Glede množičnega obiska nastopov FSD je v intervjuju spregovorila tudi Nataša Šuštarč Bradač, vodja OFSD, ki je dejala, da je največji uspeh skupine sigurno ta, da ljudje radi hodijo na nastope folklorne skupine ter da skupina veliko nastopa. Tadej Fink, umetniški vodja FSD, je kot najpomembnejši dosežek skupine izpostavil dejstvo, da je folklor v našem kraju zelo priljubljena in da si mladi želijo postati člani naše skupine.

O priljubljenosti skupine, ne samo v domačem kraju, ampak tudi drugje, izpričuje dejstvo, da skupina vsako leto gostuje tudi v tujini. Leopold Perko nam je v intervjuju povedal, da ima

FSD skupaj z OFSD letno nekaj čez 35 nastopov. Nastopi so tako v lokalnem okolju, po celotni Sloveniji in tudi izven njenih meja, namreč do sedaj je skupina gostovala na Hrvaškem, v Srbiji, Bosni in Hercegovini, Bolgariji, na Madžarskem, Češkem, v Poljski, Italiji, Nemčiji, Franciji in Belgiji.

Drugo hipotezo »FSD ima velik pomen pri ohranjanju ljudske dediščine.« smo potrdile.

Do ugotovitve smo prišle s podatki iz anketnega vprašalnika, ki smo ga izvedle med krajani KS Dragatuš. Kar 90 % anketirancev je odgovorilo, da je FSD pomembna pri ohranjanju ljudske dediščine. Anketiranci menijo, da ima skupina velik pomen pri ohranjanju ljudske dediščine, saj bi drugače plesi, pesmi ter ostale šege in navade lahko utonili v pozabo, namesto da bi se prenašali iz roda v rod.

Tudi analiza ankete med učenci OŠ Dragatuš je pokazala, kako velik pomen učenci naše šole pripisujejo FSD pri ohranjanju ljudske dediščine. Izredno visok odstotek učencev naše šole, kar 90 % učencev, misli, da je delovanje FSD zelo pomembno za ohranjanje ljudske dediščine. Kot razlog za to so navedli, da bi bil možen zaton ljudske dediščine, če je folklorna skupina ne bi obujala in predstavljala javnosti.

Istega mnenja so tudi člani FSD, saj smo pri analizi njihovih odgovorov odkrile, da kar 55 % članov skupino obiskuje ravno iz tega razloga – ohranjanja ljudske dediščine.

Tudi Anita Matkovič, etnologinja in članica FSD, nam je v intervjuju razložila, da ima Folklorna skupina Dragatuš velik pomen pri ohranjanju dediščine. Glede njenega mnenja se je strinjala tudi intervjuvana Zdenka Pezdirc, dolgoletna vodja FSD, ki nam je povedala, da folklor pomeni za različne generacije ohranjanje tradicije in prenašanje lepote pesmi, plesa, viž, navad, šeg na mlajše, skratka spoštovanje kulturne dediščine, ki so nam jo zapustili predniki z vso ljubeznijo in odgovornostjo v dar in varovanje ter kot doto zanamcem.

Da ima FSD velik pomen pri ohranjanju ljudskega izročila, smo dobile potrdilo tudi pri vodji FSD Tadeju Finku in njenem predsedniku Leopoldu Perku. Oba sta nam poudarila, koliko raziskav opravlja FSD na terenu in tako skuša še v večji meri prikazati občinstvu, kakšna je bila podoba Bele krajine nekoč, in s tem tudi ohranjati ljudsko dediščino. FSD je med letoma 2010 in 2014 naredila celovite terenske raziskave krajev osrednje Bele krajine. Tako so snemali pevke na Krupi ter godca v Blatniku pri Dobličah. Zbrali so za 4 zgoščenke pesmi in godčevskih viž. Na podlagi raziskav so naredili dve novi odrski postavitvi belokranjskih ljudskih plesov, z novo godčevsko zasedbo in novimi folklornimi kostumi – temnimi, praznjimi.

Naslednjo hipotezo »Za folkloriste FSD niso značilne samo bele noše.« smo potrdile. Od Anite Matkovič in Tadeja Finka smo izvedele, da so se na koncu 19. stoletja pojavile tudi prve praznje oziroma temne noše.

Anita Matkovič, etnologinja, nam je v intervjuju pojasnila, da je belokranjska noša ena izmed noš panonskega tipa, ki so se izdelovale iz domačega platna. Le-to se je v Beli krajini na veliko izdelovalo in poleg noš uporabljalo tudi za druge namene. Tudi ime Bele krajine naj bi izviralo ravno iz uporabe belega lanenega blaga v teh krajih. Belokranjci oz. včasih še Beli Kranjci, smo spadali pod tisti del pokrajine, ki je še vedno nosil belo nošo, za razliko od ostalih prebivalcev. Ti so nosili temne ali tako imenovane praznje noše. Slabe prometne povezave in nizka gospodarska razvitost naše dežele so zagotovo vplivale na daljšo ohranitev bele noše, kot pa pri naših sosedih na severu. Zagotovo so jo nosili tudi v Dragatušu, a pravih podatkov o tem, koliko časa se je ohranila v kraju, ni. Nekateri strokovnjaki s tega področja menijo, da je bila noša v prvih desetletjih 20. stoletja še vedno v uporabi, a terensko delo FSD nakazuje na množično opustitev že prej; če za primer vzamemo slike iz tistega časa, lahko vidimo, da v začetku 20. stoletja več ni mogoče opaziti prej značilne bele noše. Temna, praznja noša se naj bi uveljavljala že v sredini 19. stoletja. Najprej se je začela razvijati pri

moških, kasneje pa tudi pri ženskah. Vzrok za to naj bi bila tekstilna industrija, ki je izdelovala barvno blago. To pa je s časom postajalo vse cenejše in dostopnejše tudi podeželskemu delu prebivalstva. Nekaj o tej temi smo našle tudi v zborniku FSD iz leta 1995, ko je Marija Makarovič pisala o tem, da so sredi 20. stoletja belo nošo v Beli krajini nosili le še redki, saj je bil to čas, ko so tudi starejši domačini zamenjali belo nošo za črno.

Četrto hipotezo »FSD ima velik pomen pri promociji Bele krajine.« smo prav tako potrdile.

Predsednik FSD Leopold Perko nam je v intervjuju pojasnil, kako velik pomen ima FSD pri promociji Bele krajine, saj folklorna skupina redno sodeluje na raznovrstnih nastopih in prireditvah, ter s tem predstavlja Dragatuš in Belo krajino povsod po naši državi, prav tako pa nosi ime Slovenije tudi v tujino. Njegovo mnenje glede tega je, da so ključnega pomena pri tem uvajanje novih članov, nadaljnje izdelovanje novih noš, vključevanje instrumentov ter različni strokovni pristopi k delu. Pomemben je tudi raznolik program, ki mora biti poln odmevnih nastopov in gostovanj tako doma, kot tudi v tujini. Poleg nastopov je na strokovnem področju pomembna tudi visoka uvrstitev na tekmovanjih. S tem tudi na veliko prispeva FSD k promociji Bele krajine.

Tudi vodji OFSD Nataša Žalec Sever in Nataša Šuštarč Bradač sta v intervjuju omenili, da smo bili že dvakrat zapored povabljeni preko slovensko-hrvaškega sodelovanja k hrvaškemu in slovenskemu predsedniku. Naša OFSD jim je ob tej priložnosti prinesla zelenega Jurija. Srečanje je bilo tudi medijsko zabeleženo, zato lahko tudi ti srečanja označimo za veliko promocijo Bele krajine.

V pogovoru s Sonjo Maver, ki je turistična informatorka na TIC-u Črnomelj, smo raziskovalke zvedele, da Folklorna skupina Dragatuš vsekakor s svojimi nastopi po Sloveniji in tujini predstavlja Belo krajino in jo s tem promovira. Prav tako promovira Belo krajino tudi na raznih dobredelnih prireditvah, prireditvah ob državnih praznikih in raznih festivalih.

Prav tako raziskovalke menimo, da veliko ljudi ob imenu naše pokrajine velikokrat pomisli na FSD, bele noše. To je verjetno posledica tega, ker so velikokrat na plakatih ali vabilih za prireditve v Beli krajini oz. Dragatušu predstavljeni folkloristi v belih nošah.

Peto hipotezo »FSD sodi med najuspešnejše folklorne skupine v Sloveniji.« smo potrdile.

Skupina v svoje delo vложи veliko truda, kar se tudi močno odraža v njenem uspehu. FSD je osvojila že veliko priznanj in nagrad, veliko od teh je bilo odmevnih po celi državi, ne samo v Beli krajini.

V pogovoru s Tadejem Finkom, umetniškim vodjem FSD, smo izvedele, da so najpomembnejši dosežki Maroltova listina, ki so jo prejeli v letu 2014. To je eno najvišjih priznanj za delo na folklornem področju v Sloveniji, ki ga podeljuje JSKD RS. Prav tako so prejeli nagrado Naša Slovenija, predvsem zaradi njihovega dolgoletnega raziskovanja na področju etnologije Bele krajine. Ena izmed pomembnih nagrad je še Župančičeva plaketa, ki so jo dobili leta 2007. Predsednik FSD Leopold Perko pa nam je povedal, da je FSD v zadnjih 18 letih bila kar 7-krat izbrana za sodelovanje na zaključnem srečanju najboljših odraslih FS Slovenije.

Tudi OFSD je zadnja leta zelo uspešna in se udeležuje raznih tekmovanj in festivalov. Vodji OFSD sta nam v intervjuju omenili, da že dve leti zapored hodijo z zelenim Jurijem k slovenskemu in hrvaškemu predsedniku. OFSD se je tudi že večkrat uvrstila na regijsko srečanje otroških folklornih skupin. Udeležili so se tudi mednarodnega otroškega folklornega festivala v Rogaški Slatini in v Ivancu na Hrvaškem.

Če povzamemo bogato zgodovino nastopov, nagrad, priznanj in še mnogih drugih dokazov, ki pričajo o odlični folklorni skupini, bi lahko rekly, da Folklorna skupina Dragatuš zagotovo sodi med najuspešnejše folklorne skupine v Sloveniji.

Svojo zadnjo hipotezo, ki se glasi »Delovanje FSD se je skozi čas spreminjalo.« smo tudi potrdile.

Skozi naše raziskovanje smo potrdile že hipotezo, da za folkloriste FSD niso značilne samo bele noše. S terenskim raziskovanjem so folkloristi ovrgli stereotip o belih nošah v Beli krajini. Kot nam je povedal predsednik FSD Leopold Perko so noše bile nekoč v lasti šole. Ko smo pregledovale zgodovino FSD, smo ugotovile, da so si noše, zlasti na začetku, velikokrat sposojali od drugih šol. Danes pa so noše v lasti članov.

Veliko o delovanju FSD nam je povedal tudi Tine Matkovič, dolgoletni član FSD. Raziskovalke smo zvedele, da so bile vaje včasih veliko bolj neorganizirane in niso potekale tako redno kot danes. Prav tako so le-te potekale bodisi v delavnici Evgena Cestnika bodisi v prostorih OŠ Dragatuš. Danes pa je lokacija veliko bolj raznolika, ker prostore poleg Osnovne šole Dragatuš za potrebe vadbe redno ponuja tudi OŠ Milke Šobar – Nataše, občasno pa so vaje tudi v Kulturnem domu Črnomelj ali Dragatuš.

O različni glasbeni spremljavi sta nam povedala Zdenka Pezdirc in Leopold Perko. Izvedele smo, da so nekoč FSD spremljali tamburaši, ki so bili na začetku sestavljeni v glavnem iz Citinih, Cestnikovih in Netkinih glasbenikov. Danes pa folklorno skupino spremljajo še drugi instrumenti, kot so violina, harmonika ind.

Danes folklorna skupina šteje kar 75 članov, včasih pa je bila ta številka veliko manjša. To so nam potrdili člani FSD v svojih intervjujih in tudi smo ta podatek lahko izvedele preko zgodovinskega pregleda delovanja skupine.

Tudi popularnost skupine ni bila vedno tako visoka kot danes, to smo potrdile v naši prvi hipotezi, saj na veliko popularnost FSD prikazuje dejstvo, da si veliko učencev OŠ Dragatuš želi pristopiti k skupini. Verjetno na to vplivajo tudi nastopi, ki so pogostejši kot v času začetkov skupine. Takrat so ti potekali le nekajkrat letno.

Tekom našega raziskovanja smo ugotovile, da je sprva FSD delovala v okviru OŠ Dragatuš, danes pa deluje kot društvo.

Kot zadnjo primerjavo pa bi poudarile veliko večjo strokovnost pri delu danes v FSD kot nekoč. Pri tem naj omenimo veliko terenskega dela trenutnih članov. Zdenka Pezdirc nam je v intervjuju povedala, da se šele od leta 1990 arhivirajo nastopi skupine, beležijo se podatki o članih ter da se vodijo še druge statistike.

5 ZAKLJUČEK

Pri raziskovanju o Folklorni skupini Dragatuš smo se z anketami, intervjuji in terenskim delom dokopale do naslednjih ugotovitev.

Ugotovile smo, da je priljubljenost FSD velika, saj si veliko učencev OŠ Dragatuš želi pristopiti k FSD. V anketnem vprašalniku je kar 41 % učencev odgovorilo, da si želijo postati člani OFSD. Na to verjetno vplivajo tudi pogostejši nastopi skupine in njena prepoznavnost. Veliko učencev naše šole redno obiskujejo nastope FSD, tudi analiza ankete med krajanji KS Dragatuš je pokazala, da se kar 55 % anketirancev nastopov FSD udeležuje pogosto in kar 21 % anketirancev se vedno udeležuje nastopov.

Spoznale smo tudi, da ima FSD velik pomen pri ohranjanju ljudskega izročila. FSD predstavlja ples in pesmi, ki so jih nekoč izvajali v Dragatušu in okolici. Če ne bi bilo FSD, bi šli verjetno ti plesi in pesmi v pozabo, tako pa se prenašajo iz roda v rod. Spoznale smo tudi, da se ljudje Krajevne skupnosti Dragatuš zavedajo tega pomena in tudi učenci naše šole. Oboji so v anketi v veliki večini, kar 90 %, pripisali FSD velik pomen pri ohranjanju ljudske dediščine. O tem pomenu so veliko spregovorili tudi naši intervjuvanci.

Dokazale smo, da v Dragatušu nekoč ni bila samo bela noša ter da je takšno mišljenje stereotipno. Zadnjih nekaj let člani FSD razbijajo te mite in se predstavljajo tudi v praznjih oz. temnih nošah. Do teh ugotovitev so člani FSD prišli s pomočjo terenskega dela. Namreč, po pripovedovanju etnologije Anite Matkovič smo raziskovalke izvedele, da se je bela noša v okolici Dragatuša opuščala ob koncu 19. stoletja.

Skozi raziskovalno nalogo smo izvedele, da ima FSD zelo pomembno vlogo pri promociji Bele krajine ali Slovenije. Po veliko krajih v Sloveniji predstavlja Belo krajino ravno FSD. Predstavljajo se pa tudi po drugih državah po svetu in tako zastopajo Slovenijo.

Ugotovile smo, da je FSD ena najuspešnejših folklornih skupin v Sloveniji. To dokazujejo številni nastopi in priznanja po državi in tudi po svetu. Izpostavile smo le najpomembnejše dosežke, kot so npr.: Maroltova listina, Naša Slovenija, Župančičeva plaketa. Poudariti moramo tudi, da se je FSD v zadnjih petih letih štirikrat udeležila državnega srečanja in na njem je bila zelo uspešna, to pa uspe le redkim skupinam.

Skozi raziskovanje smo spoznale, da se je delovanje FSD skozi leta zelo spreminjalo, za to je bilo potrebno seveda veliko dela. Kot prvo spremembo bi seveda omenile nošo. Zadnja leta člani FSD tudi javno razbijajo mite in so bele noše zamenjali s praznjimi. Zadnja leta imajo člani svoje noše, ki si jih sami plačajo. Nekoč pa jih niso imeli oz. so jih imeli v zelo majhnem številu in so si jih izposojali od drugih folklornih skupin Bele krajine. Spreminjala se niso le oblačila, ampak tudi ostale stvari. Raziskale smo, da nekoč niso bile tako intenzivne ter redne vaje, prav tako so vaje potekale na različnih lokacijah. Prav tako pa se je spreminjala tudi glasbena spremljava folklorne skupine. Naši intervjuvanci so poudarili tudi veliko večjo organiziranost skupine ter njeno strokovno delo. Danes skupina zajema kar 75 članov, nekoč pa je bila ta številka veliko manjša. Torej, danes je več zanimanja za pristop k folklori, na kar mogoče vpliva tudi rednejše udeleževanje nastopov in vrhunski dosežki skupine.

6 ZAHVALA

Pri našem raziskovanju smo prejele veliko pomoči in podpore, zato bi se rade zahvalile vsem, ki so kakor koli pripomogli k ustvarjanju naše raziskovalne naloge.

Zahvaljujemo se vsem, ki so izpolnili anketne vprašalnike. Prav tako bi se rade zahvalile Zdenki Pezdirc, Aniti Matkovič in Tinetu Matkoviču, Leopoldu Perku, Sonji Maver, Nataši Šuštarich Bradač in Nataši Žalec Sever ter Tadeju Finku, ker so z nami opravili intervjuje in dopolnili naše znanje o raziskovani temi.

Zahvala gre tudi naši mentorici, Aniti Vrtin, in učiteljici Nataši Podhostnik, ki je lektorirala raziskovalno nalogo.

Za konec bi rade omenile še spodbudo naših staršev, saj smo jim za to zelo hvaležne.

7 VIRI IN LITERATURA

1. Fink, Tadej, ustno sporočilo, 30. 1. 2015.
2. Matkovič, Anita, ustno sporočilo, 12. 1. 2015.
3. Matkovič, Tine, ustno sporočilo, 12. 1. 2015.
4. Maver, Sonja, ustno sporočilo, 17. 2. 2015.
5. Perko, Leopold, ustno sporočilo, 13. 2. 2015.
6. Pezdirc, Zdenka, ustno sporočilo, 12. 1. 2015.
7. Predstavitev Folklorne skupine Dragatuš: <http://www.fs-dragatus.si/o-skupini>. (Dostop 12. 12. 2014.)
8. Šuštarich Bradač, Nataša, ustno sporočilo, 24. 1. 2015.
9. Zbornik FSD, 1995.
10. Zbornik FSD, 2003.
11. Zgodovina FS Dragatuš: <http://www.fs-dragatus.si/o-skupini/zgodovina>. (Dostop 10. 12. 2014.)
12. Žalec Sever, Nataša, ustno sporočilo, 24. 1. 2015.

8 PRILOGE

Anketni vprašalnik za učence OŠ Komandanta Staneta Dragatuš

Smo mlade raziskovalke in izdelujemo raziskovalno nalogo z naslovom *Od nekdanj v Dragatušu pelo in plesalo se je*. Namen naše naloge je predstaviti pomen in delo Folklorne skupine Dragatuš.

Prosimo te, da nam pomagaš pri raziskavi in odgovoriš na dana vprašanja. Anketa je anonimna. Hvala za sodelovanje in pomoč.

Daša Bahor, Kaja Deržaj, Nina Rogina

RAZRED: _____

1. Ali si član/ica FS Dragatuš? DA NE

2. Če še nisi član/ica, bi se rad/a pridružil/a? DA NE

3. **Kako pomembno se ti zdi delovanje FSD za ohranjanje dediščine?**
 a) ni pomembna b) pomembna c) zelo pomembna

4. **Kaj misliš, da je glavni namen Folklorne skupine Dragatuš?**
a) zmaga na tekmovanjih
b) ohranjanje ljudske dediščine
c) čim večja razpoznavnost

5. **Kako pogosto se udeležiš nastopov FSD?**

- a) Velikokrat, skoraj vedno.
- b) Trikrat na leto.
- c) Enkrat na leto.
- d) Nikoli še nisem bil/a.

6. **Kaj meniš, zakaj je FSD tako pomembna?**

Priloga 1: Anketni vprašalnik za učence osnovne šole Komandanta Staneta Dragatuš.

Anketni vprašalnik za člane FSD

Smo mlade raziskovalke in delamo raziskovalno nalogo z naslovom *Od nekdanj v Dragatušu plesalo in pelo se je*. Namen naše naloge je predstaviti pomen in delo Folklorne skupine Dragatuš.

Lepo Vas prosimo za vaše odgovore in mnenja. Anketa je anonimna. Anketo izpolnite tako, da obkrožite črko pred odgovorom, ki se Vam zdi najprimernejši, oziroma odgovor tudi dopolnite s svojim mnenjem, kjer je to zahtevano.

Hvala za sodelovanje!

Daša Bahor, Kaja Deržaj, Nina Rogina

1. Zakaj ste član/ica folklorne skupine?

- a) druženje
- b) ohranjanje ljudskega izročila
- c) drugo

2. Ali z veseljem prihajate na vaje?

DA NE

3. Kaj Vam pomeni folklor?

Priloga 2: Anketni vprašalnik za člane FSD.

Anketni vprašalnik za krajanje Krajevne skupnosti Dragatuš

Smo mlade raziskovalke in izdelujemo raziskovalno nalogo z naslovom *Od nekdanj v Dragatušu pelo in plesalo se je*. Namen naše naloge je predstaviti pomen in delo Folklorne skupine Dragatuš.

Prosim Vas, da nam pomagate pri raziskavi in odgovorite na dana vprašanja. Anketa je anonimna. Hvala za sodelovanje in pomoč.

Daša Bahor, Kaja Deržaj, Nina Rogina

1. Ali menite, da ima FS Dragatuš velik pomen pri ohranjanju ljudske dediščine?

DA NE

Prosim, pojasnite svoj odgovor.

2. Kako pogosto se udeležujete nastopov FSD?

a) nikoli b) pogosto c) vedno

3. Ob katerih priložnostih se udeležujete nastopov FSD?

a) Jurjevanje b) celovečerni nastopi c) ostalo: _____

Priloga 3: Anketni vprašalnik za krajanje Krajevne skupnosti Dragatuš.